KINDERLAND

קינדערלאנד

מאנאטליכער זשורנאל

ארויסגעגעבען פונ'ם בילדונגס־דעפּ.
פון ארבייטער רינג.

אינהאַלט:

גלאָקען-קלאַנג (ליד) — — — מ. קאָרמאַן
סענדער נאַר — — — — — — מ. טוזמאַן
מלחמה — — — — — — —י. קרעפּליאַק
אין אַ פרילינג-טאָג (ליד) — — ל. מאַגיסטער
זון אין הימעל (ליד) — — — י. קאַצענעלסאָן
די שקלאַפען און די קאַץ — — ק. גיבראַן
דער וואָלף לערנט (שפּאַס) — י. קאַצענעלסאָן
דער זנאַכער — — — — — — י. חייקין
מאַי און אויפלעבונג — — — י. ב.ביילין
רעגען-לידער — — — נ. גראָס, ה. שפּערבער
ריינער טיי (שפּאַס) — — — — א. ווילנער
ערשטער מאַי
דאָס אינגעל פון קאַלאַבריע — ד'אַמיטשיס
אינטערעסאַנט צו וויסען
נייעס, שפּילען, רעטענישען
קינדער־שאַפונגען

פּרייז: יערליך — $1.50
האלב־יערליך — 80 סענט.
איינציגער נומער — 15 סענט.

מאַי, 1921

KINDERLAND

Illustrated Monthly for Children.

Published by the WORKMEN'S CIRCLE, at 11 Martha Pl., Passaic, N. J.

Board of Editors: I. B. BAILIN, J. L. DRAGUNSKY and I. STEINBAUM.

General Office: 175 E. Broadway, New York, N. Y.

אַרבייטער-רינג ביבליאָטעק

פאַר גרויסע און קליינע

ביז אהער זיינען דערשינען אין אַרבייטער־רינג ביב־ליאָטעק פאָלגענדע ביכער. עטליכע פון זיי זיינען שוין אויספאַרקויפט. די איבריגע אָבער קאָן מען נאָך דערוויייל באַקומען. עס וועט אָבער אין אַ גאַנץ קורצער צייט אַרום אויך אויספאַרקויפט ווערען. זעהט, אַז איר זאָלט נישט זיין צו שפעט.

1) די וועלט און די מענשהייט (געזאַמעלטע לעקציעס). אויספאַרקויפט.

2) גאַנץ אַמעריקא, פון פיליפ קראַנץ. אויס־פאַרקויפט.

3) באָטאַניק, פון אַ. ש. זאַקס — — — — -- 40 ס.

4) היגיענע, פון דר. א. י. מעריסאָן — — 40 ס.

5) טרייד־יוניאָניזם, פון דר. ל. לעווין — — 40 ס.

6) סאָציאַליזם, פון דר. ח. זשיטלאָווסקי — 40 ס.

7) פיזיק, פון דר. אב. קאַספע — — — — 40 ס.

8) אַסטראָנאָמיע, פון דר. ב. האָפמאַן — — $1.25

9) געאָלאָגיע (2 טייל), פון דר. אב. קאַספע— 80 ס.

10) פּאָליטישע עקאָנאָמיע (2 טייל), פון אַ. ש. זאַקס. אויספאַרקויפט.

11) פּאָליטישער עקאָנאָמיע (3־טער טייל), פון א. ש. זאַקס — — — — — — — — $2.50

12) פיזיאָלאָגיע (3 טיילען), פון דר. א. י. מע־ריסאָן — — — — — — — — — — $1.80

13) זאָאָלאָגיע, פון דר. ב. האָפמאַן — — — $3.50

14) כעמיע, פון ס. פיינסטאָן — — — — — $2.50

15) אַריפמעטיק, פון ה: בורגין — — — — $3.00

16) די פיזישע ערציהונג פון קינד, פון ה. סאָלוצקי — — — — — — — — — $1.50

17) קאָאָפּעראַציע, פון א. סטאָלינסקי — — $1.50

18) קאַרל מאַרקס (ביאָגראַפיע) — — — — $1.00

19) די אידישע אַרב.־רינג שולען פון יעקב לעווין — — — — — — — — — — 20 ס

פאַר מיטגלידער פון אַרבייטער־רינג קאָסטען אַלע ביכער אַ העלפט.

נייעקינדער-מעשות און שול-ליטעראַטור

דערהאַלטען פון פוילען

דאָס לעבען פון די חיות, פון סעטאָן
(6 ביכלעך)

אַנאַסטאַלאָן, דער אויערעל — צו 8 סענט אַ שטיק.

בינגא, וואולי, זילבערפלעק און לאבא — צו 5 סענט אַ שטיק.

ביבלישע מעשה'לעך, פון י. פּאַט
(5 ביכלעך)

שמשון, משה, יפתח, גדעון, יריחו — צו 4 סענט אַ שטיק.

קיפּלינג'ס (3 ביכלעך)

העלפאַנט, לעמפערט, נאָזהאָרן — צו 4 ס. אַ שטיק.

פון מעטש און קאַנטאָר (2 ביכלעך)

אינזעל צײלאָן, מלוכה פון מוראַשקעס — צו 4 סענט אַ שטיק.

אַלע 16 ביכלעך צוזאַמען — 75 סענט.

אויך נייע נומערן פון גרינינקע בוימעלעך, דער חבר, זשורנאַל פאַר עלטערע קינדער, די אידישע שול, זשורנאַל פאַר לערער, און שול און היים, זשורנאַל פאַר עלטערן.

אַדרעסירט:

Workmen's Circle Educational Dept.
175 East Broadway — New York

קינדערלאַנד

אַרויסגעגעבן פון

נאַציאָנאַלען בילדונגס-קאָמיטעט פון אַרבייטער-רינג.

נומער 5. | ני-יאָרק | מאַי, 1921

פון משה קאַרמאַן

האָבען גלאָקען זיך צעקלונגען,
עמיץ האָט זיך וואו צעזונגען,
דוכט זיך אַלע טאַנצען, שפּרינגען —
ס'האָבען גלאָקען זיך צעקלונגען.

ס'איז אַ יום-טוב אין די גאַסען,
ס'ציהען מחנות מענשען מאַסען,
אַלע שטיפען, אַלע שפּאַסען —
ס'אַראַ יום-טוב אין די גאַסען!

ס'וואַרפט די זון מיליאָנען שטראַלען,
שלאָגען פריש די וואַסער-קוואַלען;
און אין לופטען ווי ס'וואָלט שאַלען:
„העי, די אַלטע חורבות פאַלען! . . .“

קלינגען ווייט די גלאָקען-קלאַנגען,
הילכען לוסטיג די געזאַנגען,
ס'איז אַ וועלט וואו אויפגעגאַנגען,
קלינגען, קלינגען, גלאָקען-קלאַנגען . . .

סענדער נאַר

פון מלכה טוזמאַן

געהאַט האָט סענדער אַ סך פעלדער און אַ גרויסען וואַלד; זיינען אָבער די ברייטע פעלדער פאַרוואַקסען געוואָרען מיט דערנער און מיט ווילדע קרייטעכצער, ווייל מען האָט זיי קיינמאָל ניט באַאַקערט און קיינמאָל ניט פאַרזייט. און אַלט און טרוקען איז אויך דער וואַלד געוואָרען, ווייל קיינמאָל איז דאָרט קיין דאַרער בוים ניט אויסגעהאַקט געוואָרען און קיין יונגער ניט פאַרפלאַנצט געוואָרען. האָבען זיך פאַרשעמט און פאַר'דאגה'ט געצויגען די פאַרלאָזענע פעלדער ביז'ן אַלטען וואַלד אַריין און געקרעכצט האָט די האַרטע ערד: פויל איז אונזער סענדער — און הייזעריג האָט געכריפּעט דער אַלטער וואַלד: אַ נאַר איז אונזער סענדער.

יאָ, פויל, נאַריש און אָרעם איז געווען סענדער. אויף זיינע פעלדער איז קיין תבואה ניט געוואַקסען, אין זיין שייער האָט קיין קאָרן זיך ניט געדראָשען, און אין זיין אויווען האָט זיך קיין ברויט ניט געבאַקען. איז סענדער טאַקע אַלעמאָל געווען הונגעריג. איין שטיקעל גליק האָט סענדער געהאַט, און דאָס איז געווען זיין אַלטע ציג, וואָס האָט זיך פון צייט צו צייט געלאָזט מעלקען און מיט דעם ביסעל מילך האָט זיך סענדער זיין נשמה דערהאַלטען. אָבער טאַקע ווי מען זאָגט: נאָר די נשמה דערהאַלטען, ווייל סענדער איז געווען אַ גרויסער יונג און האָט געדאַרפט פיל עסען.

עס האָבען זיך געבעטען די פעלדער: סענדער, סענדער, רייס אויס די ווילדע וואָרצלען פון אונזער ברוסט און לייג אַהין קערענדלעך אַריין, וועלען מיר זיי וואַרעמען, וועלען מיר זיי זאַפט געבען, וועסטו געשמאַקע ברויט און חלה האָבען. — און עס האָט זיך געבעטען דער וואַלד: סענדער, סענדער, זיי ניט פויל, האַק אויס מיינע דאַרע ביימער, צעגראָב די ערד אַרום די יונגע וואָרצלען, וועסטו זיסע פרוכטען האָבען, וועסטו פראַכטפולע בלומען שמעקען. אָבער פאַרשטאָפּט זיינען געווען סענדערס אויערן.

ניט פאַרשטאַנען האָט דער נאַרישער סענדער דאָס געבעט פון פעלד און וואַלד, און מיט פאַרלייגטע הענט איז ער געזעסען און געטראַכט, וואו ער קאָן קריגען אַלע גוטע זאַכען און דערויף ניט דאַרפען אַרבעטען. און סענדער האָט געטראַכט און געטראַכט און איז געפאַלען אויף אַ פלאַן: אויב, האָט זיך סענדער געטראַכט, מען מעלקט אַ ציג גיט זי מילך, טאָ פאַרוואָס זאָל מען ניט קענען מעלקען די באַקדייזשע און קריגען ברויט? און אויב מען מעלקט אַ באַקדייזשע גיט זי ברויט, טאָ פאַרוואָס זאָל מען ניט קענען מעלקען אַ בינשטאָק און קריגען האָניג? און אויב מען מעלקט אַ בינשטאָק קריגט מען האָניג, טאָ פאַרוואָס זאָל מען ניט קענען מעלקען אַ קופּערנעם טאָפּ און קריגען שמאַלץ? סענדערן איז געוואָרען ליכטיג אין די אויגען פון אַזאַ טייערן פלאַן, און פאַר פרייד האָט ער זיך אַזש צעטאַנצט.

און טאַקע גלייך האָט זיך סענדער גענומען צו דער אַרבעט. ער איז אַוועק צו אַ באָנדער און האָט זיך געקויפט אַ שפּאָגעל נייע באַקדייזשע, און אַזוי ווי ער האָט ניט געהאַט קיין געלט, מיט וואָס צו באַצאָלען, האָט סענדער פאַר דער באַקדייזשע אַוועקגעגעבען האַלב פון זיינע פעלדער. דערנאָך איז ער אַוועק צו אַ סטאָליער און האָט זיך געקויפט אַ בינשטאָק און האָט אים אַוועקגעגעבען די איבעריגע פעלדער, און צום סוף איז ער אַוועק צום קופּערשמיד און האָט זיך געקויפט אַ קופּערנעם טאָפּ און דערפאַר אַוועקגעגעבען זיין וואַלד.

אַ פריילִיכער איז סענדער געקומען אַהיים און צעשטעלט זיינע נייע כלים און זיך גענומען צום מעלקען. אַזוי ווי ער איז געווען הונגעריג, האָט ער פריער פאַר אַלץ געוואָלט האָבען ברויט. מיט חשק האָט זיך סענדער גענומען מעלקען די באַקדייזשע, אָבער ער מעלקט און מעלקט און קיין ברויט קומט ניט אַרויס. אַ שטיפּערקע אַ באַקדייזשע — זאָגט סענדער, און האָט זיך גענומען מעלקען דעם בינ־

שטאָק. ער מעלקט און מעלקט און קיין האָניג קומט ניט אַרויס. אָבער אַז סענדער האָט געמאָלקען דעם קופּערנעם טאָפּ און ניט געקראָגען קיין שמאַלץ, האָט זיך שוין סענדער ערנסט פאַרטראַכט. טראַכ־טענדיג אַזוי, האָט זיך סענדער דערמאָנט, אַז אַמאָל, ווען די ציג איז נאָך געווען זעהר יונג, האָט זי זיך אויך ניט געמאָלקען. אויב אַזוי, ווייסט שוין סענ־דער פאַרוואָס זיינע כלים מעלקען זיך ניט. עס איז בלויז דערפאַר, וואָס זיי זיינען נאָך יונג. ער האָט דאָך זיי ערשט אַליין געקויפט. האָט סענדער באַשלאָסען צו וואַרטען ביז זיינע כלים וועלען על־טער ווערען און דאַמאָלס וועט זיך פאַר אים אָנ־הייבען אַ זאַט לעבען.

פאַרלאָזען האָט דער באַנדער זיין באַנדאַרניע, און פאַרלאָזען האָט דער סטאָליער זיין וואַרשטאַט, און אויך דער קופּערשמיד האָט זיין מלאכה גע־וואָרפען, און אַלע דריי האָבען זיך פלייסיג גענומען באַאַרבעטען סענדערס פעלדער און וואַלד.

און איצט ציען זיך פילזאַנגיגע פעלדער ביז'ן פרישען אויפגעלעבטען וואַלד אַריין. פעלד און וואַלד בענטשען און לויבען די פלייסיגע הענט, וואָס האָבען דערנער און שטיינער פון זיי אַראָפּגעגלעט.

און סענדער?

סענדער דער פוילער זיצט זיך נאָך אַלץ און וואַרט ביז זיין באַקדייזשע און זיין בינשטאָק מיט זיין קופּערנעם טאָפּ וועלען זיך אָנהייבען מעלקען.

פאַרוואָס די לבנה דרייט זיך אַרום דער זון

(אַ פיליפּינישע מעשה'לע) געזאַמעלט פון מ. ק. קאָול

אַמאָל, מיט מיליאָנען יאָרען צוריק, האָט די זון חתונה געהאַט מיט דער לבנה. זיי האָבען געהאַט זעהר אַסך קינדער, אַט אַזוי פיל וויפיל שטערן איר זעהט אויפ'ן הימעל.

האָט די זון זעהר היים געליבט די קינדער און יעדע ווילע פלעגט זי אַרומנעמען און האַלזען אַט איינס, אַט אַ צווייט קינד. אָבער זי איז דערביי געוואָרען אַזוי צעהיצט, אַזוי צעקאָכט, אַזש די קינ־דער פלעגען דערפון פאַרברענט ווערן.

איז די לבנה דעריבער שטאַרק אין כעס געווען אויף דער הייסער זון און האָט מער נישט דערלאָזט, אַז זי זאָל ווען עס איז האַלזען די קינדער.

אָבער איינמאָל, ווען די לבנה איז אַוועק צום ברונעם אָנשעפּען אַביסעל וואַסער צום קאָכען, האָט זיך די זון נישט געקאָנט איינהאַלטען. ס'האָט אין איר געקאָכט און געברענט אויסצוקושען אירע קינ־דער. שנעל האָט זי זיך געדרייט פון איין קינד צום צווייטען, געהאַלזט, געקושט און — זיי פאַרברענט.

די לבנה קומט אַהיים זעהט זי — אַן אומגליק! אפשר אַ העלפט פון אירע קינדער זיינען טויט. און די נאַרישע זון שטעהט זיך אין אַ ווינקעל און קוקט וואָס דאָ וועט ווערן.

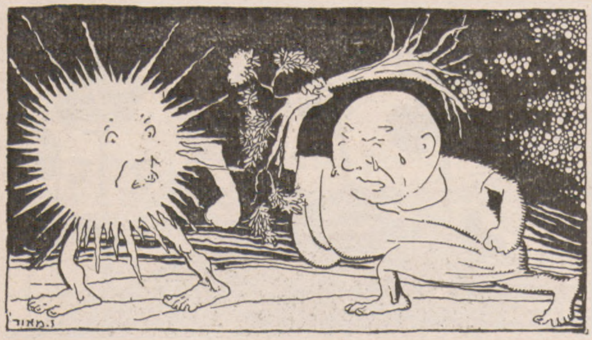

רייסט די לבנה פון כעס אַרויס אַ בוים פון דער ערד און וויל דערלאַנגען דער זון; איילט זיך אָבער די זון צו, נעמט אָן אַ פולען הויפען זאַמד און אַ שליי־דער גלייך אין דער לבנה'ס פנים. הייבט די לבנה אָן שרייען און וויינען. דערשרעקט זיך די זון, כאַפּט די פיס אויף די פלייצעס און אַנטלויפט.

די לבנה איז באַלד געקומען צו זיך און גענומען נאָכיאָגען די פאַרשייטע זון. אַט, אַט, און די לבנה כאַפּט זי, אָבער די זון גיט זיך אַ הייב אונטער —

און שוין מיליאָנען יאָרען ווי זיי האַלטען זיך אין איין יאָגען און קענען זיך נישט כאַפּען.

(איבערדערציילט פון י. נאַגעל)

מלחמה

פון יעקב קרעפּליאַק

1.

די אידיליע פון דעם קליינעם גליקליכען לאַנד

אויף דעם וואַנדער־וועג פון פעלקער זיינען געלעגען דריי לענדער.

צוויי זיינען געווען גרויסע, שטאַרקע, מעכטיגע מדינות; מיט ריזיגע פעסטונגען און מאַסען סאָלדאַטען.

דאָס דריטע לאַנד, דאָס קלענסטע, איז געלעגען צווישען זיי, עפּעס מיט אַן איין־איינציגער, אַלטער פעסטונג, מיט ווינציג סאָלדאַטען, אָבער גליקליכער פון זיי ביידען.

די שענסטע צייט פון יאָר איז געקומען, הייסע טעג און דופטיגע לינדע נעכט. די ערד האָט געקוואָלען פון וואַרעמקייט און גליק. די ערד האָט פרוכט געבראַכט און אַלץ האָט געלעבט און געזונגען. אויף די פעלדער זיינען די זאַנגען פול געוואָרען. די אויבסען אין די סעדער האָבען זיך אָנגעגאָסען, און די אָפּגעקאָשעטע לאָנקעס האָבען זיך אויף־דאָס־ניי מיט בלומען פאַרפּוצט.

זעטיגע פייגעל האָבען זיך אומעטום גענעסט, גע־סוויטשערט, געשפּילט. פון צווישען די ביימער, פון צווישען די גראָזען האָט זיך אַ געזאַנג געטראָגען, און גערוכט האָט זיך, אַז אַ זילבערנע סטרונע איז אָנגעצויגען אין דער לופט און זי וויברירט, זינגט אָן אַן אויפהער.

מיט די טייכען האָט די זון אַ שטראַלען־שפּיל גע־פירט; אין זייערע וואַסערן האָבען פאַרביגע פיש גע־שטיפט, רויגען געוואָרפען און זיך געמערט.

דער פּויער האָט אין זיינע שייערן שוין אַ פּלאַץ פאַר'ן נייעם שניט געמאַכט. ער איז אויפ'ן וועג אַרוים און זיין הויז באַטראַכט — אַ ירושה פון זיינע עלטערן. עס איז נאָך אָבער שטאַרק און פעסט, און עס האָט זיך צעוואַקסען זיין הויז, עס איז גרעסער און שענער גע־וואָרען. אויף די גערטנער פול גרינס. האָט ער זיך פאַרקוקט, און ס'האָט געקוואָלען זיין האַרץ. ווען ער איז די פעטע לאָנקעס אַדורך, האָט ער זיך פאַרקוקט אויף זיינע רינדער און שאָף: גאָט, ווי זיי פרוכפּערן זיך! און ווען ער איז צו די פעלדער צוגעקומען, האָט אַ שטילע פרייד ביי אים אין האַרץ געפלאָסען: זיינע עלטערן, ער, זיינע קינדער האָבען די זעלבע ערד געאַקערט, מיט שווערער, שווייסיגער אַרבעט האָבען זיי זי פאַרזייט. אָבער זי איז אַ טרייע. זי באַצאָלט זיי איצט כפל־כפלים.

און דער ים, דער גרויסער אומענדליכער ים, האָט פון דער ווייטער פרעמד די היימישע ברעגעס גרוסען געבראַכט. שיפען און פעלקער האָבען זיך פון אַלע עקען וועלט אין די פּאָרטען געצויגען און האָבען דאָס לאַנד רייך געמאַכט.

די בערג האָבען קוילען און אייזען אַרויסגעשפּיגען. דימענטען און טייערע שטיינער האָט מען אומעטום אין די שטעט און דערפער געשליפען. זאַטע, געזונטע קינ־דער האָבען זיך אין די שולען געלערנט, געשטיפט און געשפּילט זיך אויף די גאַסען און אין די פּאַרקען. בחורים מיט מיידלעך האָבען אויף די גאַסען, אין די פּאַרקען קאַ־ראַהאָדען געמאַכט, געזונגען און געטאַנצט.

שיין און גליקליך איז געווען דאָס לעבען אין דעם קליינעם לאַנד. און די שאַפענדע אַרבעטער פון לאַנד

האָבען מיט אָנשטרענגונג און ווירדע געאַרבעט און גע־
קעמפט פאר נאָך א שענערן, נאָך א גליקליכערן לעבען.

נאָר דער טויט האָט פון א ווינקעל שוין געלויערט. די נאַטור האָט געשאַפען. מענשען האָבען געבויט... און ער האָט זיך פאַר׳גנב׳עט און שטיל מיט זיין עק־בויער שוין געבויערט א לאָך אין דער נאָך ניט פאַר־טיגער מענשליכע געביידע...

2.

די מהומה

דאָס איז דער טויט, אָנגעטאָן אין א מונדיר מיט גאָלדענע קנעפּ, מיט א קאָקאַרדע אויפ׳ן שאַרבען, מיט לאַקירטע שטיוועל אויף די קנאָכענדיגע פיס, מיט א בלאַנקען שווערד אויף די לענדען, ארויסגעקראָכען אין די צוויי מעכטיגע מדינות פון די פעסטונגס־לעכער, פון די שטאָלענע מיילער פון די האַרמאַטען, און געגאַנגען צווי־שען די איינוואוינער און גערעדט:

„איר זעהט, אריבער דעם קליינעם לאַנד די צווייטע שטאַרקע מדינה? זי ווערט שטאַרקער פון אונז, זי וועט פאַרכאַפּען דעם וואַנדער־וועג...“ און ווי א וואָ־רעם איז דער טויט אריינגעקראָכען יעדען איינוואוינער אין האַרצען און געזויגט די נשמה: „האַלט מלחמה, דאָרט איז רויב אָן א שיעור...“

און אויך אין דער צווייטער מעכטיגער מדינה אַרי־בער דעם קליינעם לאַנד איז דער טויט געגאַנגען פאַר־פּוצט אין א מונדיר, און געטייט מיט׳ן ביינערדיגען פינ־גער און געוואָרפען מיט די פּוסטע לעכער־אויגען צו די מענשען:

„איר זעהט אריבער דעם קליינעם לאַנד די צווייטע שטאַרקע מדינה, זי וועט פאַרכאַפּען דעם וואַנדער־וועג... ביי איר איז רויב אָן א שיעור...“

און באַלד האָט זיך געשאַרט דער טויט צווישען די איינוואוינער און צעשאָטען א דריבנעם, ביינערדיגען גערויש, ווי פון א פּויק:

„דער שונא קומט!“

די איינוואוינער פון די שטאַרקע מדינות האָט א פרייד אַרומגעכאַפּט: דער שונא קומט, דער שונא קומט! אָבער ער מוז דורך דעם קליינעם לאַנד — וועלען מיר עס פריער פאַרכאַפּען!

און די מענשען האָבען זיך פאַרברידערט מיט׳ן טויט. און ער האָט אַלץ אַרומגעשפּאַצירט צווישען די מענשען, פאַרפּוצט אין א מונדיר און צעשאָטען א דריב־נעם ביינערדיגען גערויש, ווי דאָס דריבנע קלאַפּען פון א פּויק: „דער שונא קומט!...“

גלייך האָט די אַרבעט פון באַפעסטיגונג געקאָכט אין דעם קליינעם גליקליכען לאַנד. פון פרי באַגינען ביז שפּעט אין דער נאַכט האָט איבער די פעלדער טויב געקלונגען דער רידעל און אין די וועלדער, פאַרקען, אַלייען האָט פאַרביסען געגרילצט די זעג; און אויפ׳ן אָרט פון די אויסגעוואָרצעלטע ביימער האָט מען זאָרג־פול מינעס פאַרפלאַנצט, און געוואַרט האָט מען אויף מענשען, וואָס זאָלען זיי באַפייכטען מיט זייער בלוט, דער טויט זאָל קענען שפּראָצען און ארויסוואַקסען.

3.

דער חורבן

פון ביידע זייטען האָבען זיך איצט גערוקט די חילות פון די מעכטיגע מדינות אויף דעם קליינעם גליקליכען לאַנד. די שטעט האָבען שוין איצט אויסגעזעהן דער־שלאָגען, דערשטיקט פון ליידען. גאַנצע גאַסען זיינען געשטאַנען פאַר׳יתומ׳ט; די מויערן פּוסט אָן איינוואוי־נער — אמת׳ע קברים־ביידלעך. יונגע מענשען האָט מען ניט געזעהן; זיי האָט מען אוועקגענומען אויף די שלאַכטפעלדער. די איבעריגע האָבען אוועקגעוואָרפען זייער אַרבעט, זייער טאָג־טעגליכע באַשעפטיגונג און אָן ציל אַרומגעבלאָנדזשעט איבער די גאַסען. מענשען האָ־בען ווי אין חלום געלעבט: געטראַכט, געגאַנגען, און יעדען האָט זיך געדוכט, אז מען רעדט ניט דאָס, וואָס מען קלערט, און געקלערט האָט מען און געטראַכט וועגען טויט.

ביינאַכט איז געווען חושך־שטיל. מענשען זיינען געשלאָפען אין די קעלערס; אין מיטען דער נאַכט פלעגען זיי מיט פחד זיך צוהערען צום ברומלען, בווי־ערנדיגען גערויש פון די צעפּעלינס. אָט באַלד וועט

פלאַצען אַ באָמבע און ווער ווייס וואו די שטיקער וועלען פאַרפליען?

בייטאָג פלעגען פאַרפאַלגען עראָפּלאַנען. ווי רויב־פייגעל פלעגען זיי זיך טראָגען אין הימעל און זייערע פּראָפּעלערס פלעגען זינגען אַ ליד פון טויט.

אויסגעהונגערטע, פאַרלאָזענע קעץ זיינען איבער די גאַסען אַרומגעקראָכען; מיט אַ רחמנות'דיג מיאַוקען זיינען זיי נאָכגעלאָפען די מענשען טריט ביי טריט — ווי הינטלעך, און שטום געבעטען עסען...

און גרויסע מענשען־פּראָצעסיעס האָבען זיך באַוויזען. דאָס זיינען די אַנטלאָפענע פּויערים געווען, וואָס דער טויט האָט געיאָגט ווי איבערגעשראָקענע פייגעל פון די פעלדער; ער האָט זיי געטריבען פון דער סאָכע, פון דער בראָנע; און געהן פלעגען זיי אין זייערע בעסטע בגדים, יום־טוב'דיג געקליידט פון דעם גרויסען יום־טוב פון טויט; אָבער מיט קליינע אָרעמע פּעקלעך אין די הענט, אַלץ וואָס זיי האָבען באַוויזען מיטצו־נעמען, און מיט שטייגלעך געראַטעוועטע פייגעלעך. קיין איין קרעכץ, קיין איין טרער, נאָר גאָטס קללה האָט ביי זיי אין די אויגען געברענט...

און מענשען־סאָלדאַטען פלעגען אַלץ אוועקשטראָמען, אַלץ אוועקשטראָמען. מאָדנע ערנסט פלעגען זיי געהן, אומעטיגע ווי צו אַ לויה. מיליטער־אויטאָס פלע־גען מיט רעש פאַרבייפליען און אַן אימה אָנוואַרפען. אַ ווייטאָג האָט אַרויסגעשריען פון זייער ברומען, אַ פאַר־לאָרענהייט האָט זיך געפילט אין זייער אַרומלויפען הין און צוריק. זיי פלעגען מיטברענגען מיט זיך דעם שטויב און דעם ריח פון די שלאַכטפעלדער און אוועקפירען צום טויט.

גרופּעס סאָלדאַטען פלעגען זיך ציען צוריק מיט בלוט דורכגעזאַפּטע באַנדאַזשען, מיט צעקרימטע פּנים'ער, מיט פיבער אין די אויגען, געאָרעמט און געפלאָכטען פון דעם גרויסען יום־טוב פון טויט...

4.

די שלאַכט

געל־שוואַרץ איז דער הימעל איבער דער באַפעס־טיגטער שטאָט. אין דער רויכיגער, שטיקענדער לופט טראָגט זיך פאַר'שרפ'עט פּאַפּיר, שפּענדלעך, שטיקלעך גלאָז. די הייזער האַלטען אין איין ציטערן: דזין, דזין, דזין... דער האָריזאָנט ברענט פון אַלע זייטען, זייל'ען רויך הייבען זיך צום הימעל, קייקלען זיך איבער'ן ברוק. אין דער לופט טראָגט זיך מיט דונער דער רייטוואָגען פון טויט. אימעצער פאַסעוועט אומ'ברחמנות'דיג דעם הימעל מיט אַ שטאָלענער בייטש. עס קנאַלט אין הימעל.

מחנות, מחנות טראָגען זיך אין ווילדען געלויף איבער די וואָלען איינע אויף די אַנדערע...

„צום זיג!“ שרייען די מחנות פון איין מעכטיגער מדינה.

„צום זיג! שרייען די מחנות פון דער צווייטער מעכטיגער מדינה.

און מען האָט זיי צווייען געפונען אויפ'ן וואָל, איי־נעם לעבען אַנדערן. איינער איז געלעגען קאָנוואולסיוו איינגעגראָבען מיט'ן פּנים אַראָפּ, מיט אַ פול מויל גע־ביסענער ערד און מיט אַ שפּיז אין רוקען — דאָס איז געווען דער באַזיגטער.

דער צווייטער, מיט'ן פּנים צום הימעל, מיט אַ דורכגעשאָסענעם האַלז, מיט אַרויסגעשפּאַרט בלוט פון מויל, פון נאָז, פון די אויגען... דאָס איז געווען דער זיגער!

און אַזוי זיינען זיי געלעזען איינער לעבען אַנדערן, דער מיט'ן פּנים אַרויף און דער מיט'ן פּנים אַראָפּ...

אין אַ פרילינג-טאָג

פון ל. מאַגיסטער

אַ גלאַט-פאַרקאַמט יונגע זון
איז פלוצלונג אַנגעשוואומען,
און האָט מיט פרישער קראַפט און פרייד
דאָס האַרץ אַדורכגענומען.
אַ גאַסט, אַ גאַסט, אַ ליבער גאַסט
איז אויף דער ערד געקומען.

ער פוצט די וועלט און פוצט און פוצט
און רייבט אַראָפּ דעם זשאַווער.
די בייזע ווערען ליבליכער,
די שרעקעדיגע — בראַווער.
און יעדער שונא ווערט אַ פריינט,
און יעדער פריינט — אַ חבר.

און טוסטו ווערמען עפּעס גוטס
דערפרייט עס דיך היינט מערער;
און טוסטו ווערמען עפּעס ווייי
ווערט אויפ'ן האַרץ דיר שווערער.
אַ ליבע האַרציגקייט איז היינט
דיין חבר און דיין לערער.

זון אין הימעל

פון יצחק קאַצענעלסאָן

זון אין הימעל! זון אין הימעל!
שיק אונז, שיק אונז ליכט אַסך,
ליכט אויף בערג און ליכט אין גריבער,
ליכט אין שטוב ווי אויפן דאַך.

זון אין הימעל! שיקט דיין ליכט אונז
פאַר דעם פויגעל אויפן צווייג,
פאַר דעם לעמעלע אין שטעלכעל,
פאַר דעם הינדעלע אין שטייג.

שיק דיין ליכט פאַר אַלץ וואָס אַטעמט
אין דער שטאָט און אויפן פעלד,
פאַר די מענשען און פאַר די גראָזען,
פאַר דער גאַנצער, גרויסער וועלט!

די קאַץ און די שקלאַפֿן

פֿון קאַליל גיבראַן

אידיש — נ. גראָס

פיר שקלאַפֿן זיינען געשטאַנען און געפֿעכערט איבער אַן אַלטער קעניגין, וואָס איז געשלאָפֿן אויף איר טראָן. זי האָט געשנאָרכט. און אויף דער קעניגינס קני איז געלעגען אַ קאַץ מורקענדיג און געקוקט פֿויל אויף די שקלאַפֿן.

דער ערשטער שקלאַף האָט גערעדט און ער האָט געזאָגט:

— ווי מיאוס איז די אַלטע פֿרוי ווען זי שלאָפֿט. זע איר פֿאַרוועלקט מויל; און זי אָטעמט ווי דער טייוועל וואָלט זי געשטיקט.

דאַן האָט די קאַץ געזאָגט מורקענדיג:

— זי איז ניט האַלב אַזוי מיאוס אין איר שלאָף ווי דו אין דיין וואַכענדיגער פֿאַרשקלאַפֿטקייט.

און דער צווייטער שקלאַף האָט געזאָגט:

— דער שלאָף וואָלט געדאַרפֿט גלאַט מאַכען אירע קנייטשען אָנשטאָט פֿאַרטיפֿערען זיי. זי מוז חלומ'ען וועגען עפּעס שרעקליכס.

און די קאַץ האָט געמורקט:

— הלואי וואָלסטו שלאָפֿען און גע'חלומ'ט פֿון דיין פֿרייהייט.

און דער דריטער שקלאַף האָט געזאָגט:

— אפֿשר זעט זי די פּראָצעסיע פֿון די וועמען זי האָט אומגעבראַכט.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

— יאָ, זי זעהט די פּראָצעסיע פֿון דיינע אור־עלטערן און דיין נאָכגעבורט.

און דער פֿערטער שקלאַף האָט געזאָגט:

— יאָ, עס איז זעהר גוט צו רעדען וועגען איר, דאָס מאַכט מיר אָבער ניט לייכטער צו שטעהן און פֿעכערן איבער איר.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

— דו וועסט אייביג פֿעכערן; ווארים אַזוי ווי עס איז דאָ אויף דער ערד אַזוי איז אין הימעל.

אין דער רגע האָט זיך די אַלטע קעניגין אַ ריר געטאָן און איר קרוין איז אַראָפּגעפֿאַלען אויפֿ'ן דיל.

און איינער פֿון די שקלאַפֿן האָט געזאָגט:

— דאָס איז אַ שלעכטער סימן.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

— דאָס וואָס איז פֿאַר איינעם אַ שלעכטער סימן איז פֿאַר'ן צווייטען אַ גוטער סימן.

און דער צווייטער שקלאַף האָט געזאָגט:

— וואָס וואָלט געווען, ווען זי זאָל זיך אויפֿכאַפּען און זען, אַז איר קרוין איז אַרונטערגעפֿאַלען? זי וואָלט אונז זיכער געלאָזט טייטען.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

— פֿון דיין געבוירען אָן האָט זי דיך טעגליך אומגעבראַכט און דו ווייסט עס נישט.

און דער דריטער שקלאַף האָט געזאָגט:

— יאָ, זי וואָלט אונז אומגעבראַכט און זי וואָלט דאָס גערופֿען, זי ברענגט אָפּפֿער צו די געטער.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

—נאָר די שוואַכע ווערען געאָפּפֿערט צו די געטער.

דער וואָלף לערנט

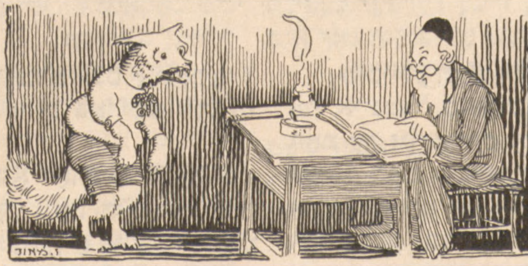

מען האָט געבראַכט דעם וואָלף צו אַ רבי'ן, ער זאָל אים אויסלערנען גוטע מדות, כדי ער זאָל מער ניט אַזוי שלעכט זיין.

אַז דער וואָלף איז אַריינגעקומען, האָט אים דער רבי געזאָגט: אַז דו קומסט ערגעץ־וואו אַריין, זאָג מיט אַ מילדען בליק „גוט מאָרגען!"

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: דערשטיקט און דערוואָרגען!

האָט אים דער רבי געזאָגט: זיי מיט אַ ריין געוויסען און גוט.

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: פאַרגיסען בלוט!

האָט דער רבי געזאָגט: אויף אַ בהמה'לע זאָלסטו זיך ניט פאַרקוקען.

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: אַ בהמה'לע פאַרצוקען!

האָט דער רבי געזאָגט: פון היינט אָן קויף דיר אין געוועלבעל אַ זעמעל.

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: אַ קעלבעל, אַ לעמעל . . .

אַזוי האָבען זיי געלערנט. דער רבי האָט געזאָגט זיינס און דער וואָלף האָט נאָכגעזאָגט — זיינס.

יצחק קאַצענעלסאָן.

און דער פערטער שקלאַף האָט איינגעשטילט די אַנדערע, און ער האָט לייכט אויפגעהויבען די קרוין פונ'ם דיל און האָט זי אָנגעטאָן דער אַלטער קעניגין אַזוי, אַז ער האָט זי ניט אויפגעוועקט.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

— נאָר אַ שקלאַף הייבט אויף אַ קרוין, וואָס איז געפאַלען.

אין אַ וויילע אַרום האָט די קעניגין אויפגעוואַכט. זי האָט זיך אַרומגעקוקט און געגענעצט. דאַן האָט זי געזאָגט:

— מיר האָט זיך געדאַכט, איך האָב גע'חלומ'ט, און איך האָב געזעהן בוים־ווערים ווערען געטריבען פון אַ פליג אַרום דעם שטאַם פון אַלטען דעמבע־בוים. מיר געפעלט ניט מיין חלום.

דאַן האָט זי פאַרמאַכט אירע אויגען און איז ווידער איינגעשלאָפען. זי האָט געשנאַרכט, און די פיר שקלאַפען האָבען געפעכערט איבער איר.

און די קאַץ האָט געמורקעט:

— פעכערט, פעכערט, נאַרען. איר צעבלאָזט נאָר דאָס פייער, וואָס פאַרצערט אייך.

אַ מעשה מיט אַ זנאַכער

פון י. חייקין

ווייסט איר, קינדער, וואָס איז אַזוינס אַ זנאַכער?

אַ זנאַכער איז אַ מענש, וואָס באַרימט זיך, אַז ער קען אַלצדינג טרעפֿן.

נו, איז אַמאָל געווען אין אַ דאָרף אַ פּויער, מיכיילע האָט מען אים גערופֿען, וואָס האָט געוואָלט זיין אַ זנאַכער. מיכיילע איז געווען אַ פּויער, ווי אַלע פּויערים: באַאַרבעט זיין ערד, געאַקערט, געזייט און געשניטען די תבואה, ווען זי איז צייטיג געוואָרען. ער איז אָבער געווען אַ פֿוילער, האָט ער זיך געטראַכט:

צוליב וואָס זאָל איך אַרבעטען, אַז איך קאָן בעסער פּאַרדינען מער, ווען איך וועל ווערען אַ זנאַכער?

ווי אַזוי זשע ווערט מען אָבער אַ זנאַכער? איז דער פּויער געפֿאַלען אויף אַזאַ מין איינפֿאַל: ווען אַלע פּויערים זיינען געשלאָפֿען און אין דאָרף איז געווען פֿינסטער, האָט ער זיך אַריינגע׳גנב׳עט צו אַ צווייטען פּויער אין קעמערל און האָט אַרויסגעשלעפּט אַ גרויס שטיק לייוונט. דאָס לייוונט האָט ער אוועקגעטראָגען אין פֿעלד און באַהאַלטען צווישען די גאַרבען שטרוי, וואָס זיינען געשטאַנען דאָרטען און געטריקענט זיך.

אויף מאָרגען, ווען דער באַ׳גנב׳עטער פּויער האָט זיך באַקלאָגט, אַז מען האָט ביי אים אוועקגעשלעפּט אַ שטיק לייוונט, האָט מיכיילע צו אים געזאָגט:

— אויב דו ווילסט געפֿינען דיין לייוונט, געה זיך דורך אין פֿעלד און זוך צווישען די גאַרבען שטרוי.

דער פּויער האָט ניט פֿאַרשטאַנען, ווי קומט זיין לייוונט אין פֿעלד, אָבער ער האָט זיך געטראַכט: וואָס וועל איך אָנווערען, אַז איך וועל געהן? איז ער אַוועקגעגאַנגען אין פֿעלד, געזוכט צווישען די גאַרבען, און ווי דערשטוינט איז ער געוואָרען, ווען ער האָט דערזעהן פֿאַר זיך דאָס גאַנצע שטיק לייוונט! ער איז גלייך אַוועק צוריק אין דאָרף און דערציילט די פּויערים, אַז מיכיילע האָט טאַקע געטראָפֿען, אַז ער איז אַן אמת׳ער זנאַכער.

מיכיילע האָט זיך אָבער ניט באַנוגענט מיט דעם, און איינמאָל ביינאַכט, ווען אַלע זיינען געשלאָפֿען, האָט ער זיך אַריינגעכאַפּט צו אַ צווייטען פּויער אין שטאַל, האָט אַרויסגענומען דאָס בעסטע פֿערד און עס אַוועקגעפֿירט אין וואַלד, צוגעבונדען צו אַ בוים און איז אַוועק אַהיים. אויף מאָרגען אין דער פֿרי האָט ער זיך ווידער באַרימט, אַז ער ווייס וואו דאָס פֿערד איז.

— געה אין וואַלד, — האָט ער געזאָגט צום באַ־גנב׳עטען פּויער, — צייל אָפּ זיבען ביימער. ביים זיבעטען בוים וועסטו געפֿינען דיין פֿערד.

דער פּויער איז אַוועק אין וואַלד, ערשט ס׳איז טאַקע פּונקט ווי מיכיילע האָט געזאָגט: זיין פֿערד איז געשטאַנען צוגעבונדען צום זיבעטען בוים. ער איז געקומען צוריק אין דאָרף, האָט געבראַכט מיכיילען אַ שיינע מתנה און האָט געלאָזט וויסען אַלע פּויערים, אַז ביי זיי אין דאָרף געפֿינט זיך אַן אמת׳ער זנאַכער.

פֿון דעמאָלט אָן פֿלעגען די פּויערים קומען צו מיכיילען יעדעס מאָל, ווען ביי זיי פֿלעגט עפּעס פֿאַרפֿאַלען ווערען. און פֿאַרפֿאַלען ווערען פֿלעגט ביי זיי אָפֿט, ווייל דער זנאַכער אַליין פֿלעגט עס פֿריער צוגנב׳ענען, כדי ער זאָל שפּעטער קענען טרעפֿען.

אַזוי איז דאָס אַנגעגאַנגען אַ לאַנגע צייט. ביז איינמאָל האָט געטראָפֿען, אַז ביי דעם פּריץ, וואָס האָט געוואוינט אין אַ ווייטען דאָרף, האָט מען גע־גנב׳עט אַ קעסטעל מיט טייערע צירונג. דער פּריץ איז געווען דער גאַנצער באַלעבאָס איבער אַלע אַרומיגע דערפֿער. אין יענע צייטען איז געווען איינגעפֿירט, אַז דער פּריץ האָט געקענט טאָן מיט די פּויערים, וואָס ער האָט געוואָלט. און מחמת די פּריצים זיינען געווען זעהר שלעכטע, האָבען די פּויערים שטאַרק מורא געהאַט פֿאַר זיי.

אָבער כאָטש דער פּריץ איז געווען אַ רייכער, אַ שטאַרקער און אַ בייזער, איז ער אָבער אויך געווען

אַזוי נאַריש, ווי די פּויערים, וואָס האָבען ניט געקענט ניט לייענען און ניט שרייבען. ווען ער האָט זיך געכאַפּט, אַז עס פעלט ביי אים דאָס קעסטעל מיט צירונג, האָט ער זיך גאָר ניט גע'דאגה'ט. ער האָט געוואוסט, אַז אין איינעם פון זיינע דערפער געפינט זיך אַ פּויער אַ זנאַכער. נו, וועט ער שיקען נאָך אים און יענער וועט אים שוין געפינען זיין צירונג.

און אַזוי האָט ער טאַקע געטאָן.

ווען צו מיכיילעס הויז איז צוגעפאָרען דעם פּריצ'ס אַ שליח און האָט אים געזאָגט, אַז דער פּריץ וויל ער זאָל שוין פאָרען צו אים און אויסגעפינען די גנבה, — איז ער געבליבען אַ טויטער. ניט פאָרען — האָט ער ניט געקאָנט, ווייל ער האָט מורא געהאַט פאַר'ן שטרענגען פּריץ; יאָ פאָרען — האָט ער נאָך מער מורא געהאַט: ער האָט דאָך גאָרנישט ניט געוואוסט וועגען דער צירונג, ווייל ניט ער האָט דאָס גע'גנב'עט.

עס האָט אים אָבער גאָרנישט ניט געהאָלפען: ער האָט געמוזט פאָרען.

ווען ער איז אָנגעקומען צום פּריץ, האָט אים יענער דערציילט די גאַנצע געשיכטע וועגען דער גנבה און האָט אים געהייסען אָפּזוכען די צירונג.

— איך ווייס, — האָט דער פּריץ געזאָגט, — אַז דו קענסט דאָס מיר באַלד ניט זאָגען. איך וועל דיר דערפאַר געבען אַ גאַנצע נאַכט צייט צו באַטראַכטען. מאָרגען אין דער פרי מוזטו מיר געבען אַן ענטפער. אויב דו טרעפסט, קריגסטו פון מיר זעהר אַ רייכע מתנה; טאָמער ניט, — וועל איך דיך באַשטראָפען מיט שמיץ.

און ער האָט גלייך צוגערופען איינעם פון זיינע דינער און געהייסען אָפּפירען מיכיילען אין אַ באַזונדער שטיבעל, וואָס האָט זיך געפונען אין דעם פּריצ'ס גרויסען הויף.

ווען מיכיילע איז געבליבען איינער אַליין אין שטיבעל, האָט ער ערשט קלאָר פאַרשטאַנען ווי ביטער אים איז. ער האָט געוואוסט, אַז דער פּריץ וועט האַלטען וואָרט און וועט שטרענג באַשטראָפען. סיידען ער זאָל טרעפען וואו די צירונג געפינט זיך; — אָבער ווי אַזוי קען ער טרעפען, אַז ער האָט ניט גע'גנב'עט? וואָס זשע זאָל ער איצטער טאָן? אַ לאַנגע צייט האָט ער געטראַכט און געטראַכט און ס'איז געבליבען ביי אים, אַז די איינציגע זאַך, וואָס ער דאַרף טאָן, איז אַנטלויפען. אָבער ווי אַזוי אַנטלויפט מען אין אַזאַ פינסטערער נאַכט, ווען דער וועג איז אים ניט באַקאַנט? איז ביי אים געבליבען, ער זאָל אַנטלויפען פאַרטאָג.

ביי די פּויערן זיינען דאַמאָלסט קיין זייגערס ניט געווען. די צייט פלעגען זיי דערקענען נאָך דעם קריי פון דעם האָן. איר ווייסט דאָך, קינדער, אַז אַ שעה פאַרטאָג הייבען אָן קרייען די הענער. דאָס ערשטע מאָל קרייען זיי, ווען ס'איז נאָך ווייט צו טאָג; דאָס צווייטע מאָל — ווען ס'איז שוין נעענטער; דאָס דריטע מאָל — ווען ס'איז שוין גאָר נאָענט צו טאָג. נו, האָט מיכיילע באַשלאָסען צו לאָזען זיך לויפען, ווי נאָר ער וועט דערהערען דעם דריטען קריי.

ס'פאַרשטייט זיך, אַז דערווייל האָט ער זיך ניט געלייגט שלאָפען. אַ גאַנצע נאַכט איז ער אומגעגאַנגען איבער'ן צימער און מיט אומגעדולד געוואַרט אויפ'ן קריי פון די הענער.

די גנבים, וואָס האָבען גע'גנב'עט די צירונג, האָבען אָבער אויך ניט געשלאָפען. זיי זיינען געווען אין דרייען און אַלע זיינען זיי געווען פּונקט אַזוי נאַריש, ווי דער פּריץ און די פּויערים. און ווען זיי האָבען זיך דערוואוסט, אַז אַ זנאַכער איז געקומען, האָבען זיי געגלויבט, אַז ער וועט זיכער טרעפען ווער עס האָט גע'גנב'עט די צירונג, און דעמאָלט זיינען זיי פאַרפאַלענע. אַ גאַנצע נאַכט זיינען זיי געזעסען און געטראַכט וואָס צו טאָן. און ביי זיי איז געבליבען, אַז איינער פון זיי זאָל אַוועקגעהן און שטעלען זיך הינטער דעם זנאַכערס טיר און צוהערען זיך, וואָס דאָרטען קומט פאָר.

דער גנב איז אַוועקגעגאַנגען און איז אָנגעקומען צום זנאַכערס טיר פּונקט דעמאָלט, ווען דער ערשטער האָן האָט אַ קריי געטאָן. הערט ער ווי דער זנאַכער רופט אויס:

— נו, אַ דאַנק גאָט, וואָס איינער איז שוין דאָ; איצט דאַרף מען וואַרטען אויף די איבעריגע צוויי.

דער גנב איז געוואָרען אַ פאַרציטערטער. ער האָט ניט געוואוסט, אַז דאָס האָט מיכיילע געמיינט

דעם האָן, וואָס האָט געקרייט. ער איז גלייך אַוועקגעלאָפען אָן אָטעם צו די איבעריגע צוויי גנבים.

— ברידער, ס'איז שלעכט: ער ווייס שוין אַלץ. מיר זיינען פאַרפאַלענע!

און ער האָט דערציילט אַלץ, וואָס מיט אים האָט געטראָפען. די איבעריגע גנבים האָבען אָבער גערעכענט, אַז אפשר האָט זיך דאָס אים אויסגעגעבען, אַז ער האָט געהערט. איז ביי זיי געבליבען, אַז דער ערשטער גנב זאָל געהן מיט נאָך איינעם פון זיי.

זיי האָבען זיך גלייך געלאָזען געהן, אָבער ווי נאָר זיי זיינען צוגעקומען נאָענט צום זנאַכערס טיר, האָט פונקט אַ קריי געטאָן דער צווייטער האָן, און זיי האָבען גלייך דערהערט, ווי דער זנאַכער רופט אויס:

— נו, אַ דאַנק גאָט, וואָס צוויי זיינען שוין דאָ; איצט דאַרף מען וואַרטען אויפ'ן דריטען.

איצט זיינען זיי שוין געווען זיכער, אַז דאָס האָט זיך זיי ניט אויסגעגעבען. זיי זיינען גלייך אַוועקגעלאָפען צום דריטען און ביי זיי איז געבליבען, אַז זיי זאָלען אַלע געהן צום זנאַכער, מודה זיין זיך און בעטען, ער זאָל אויף זיי רחמנות האָבען און ניט אויסזאָגען דעם פריץ, אַז זיי זיינען דאָס די גנבים.

אָבער ביז זיי האָבען זיך איינגעקערט צו קומען אין דריטען צום זנאַכערס טיר, איז שוין געוואָרען נאָענט צו טאָג. ווען זיי זיינען שוין געווען לעבען דער טיר, האָט זיך דערהערט דער דריטער קריי, און מיכיילע האָט אויסגערופען:

— נו, איצט איז שוין דער דריטער אויך דאָ!

און האָט גלייך אָן עפען געטאָן די טיר און האָט זיך געוואָלט לאָזען לויפען, אָבער די דריי גנבים האָבען אים פאַרשטעלט דעם וועג. זיי זיינען אַלע אַנידערגעפאַלען פאַר אים אויף די קני און אַנגעהויבען בעטען:

— האָב רחמנות אויף אונז, גיב אונז ניט אַרויס! מיר וועלען דיר אומקערען ביז אַ ברעקעל צירונג, אָבער זאָג ניט אויס דעם פריץ, אַז מיר זיינען די גנבים.

און זיי האָבען באַלד דערציילט מיכיילען, אַז דאָס קעסטעל מיט צירונג איז באַהאַלטען אין דער ערד אונטער אַ בוים אין וואַלד.

ווען דער פריץ איז אויפגעשטאַנען אין דער פרי, האָט ער גלייך געשיקט נאָך מיכיילען.

— נו, האָסטו שוין געפונען מיין צירונג?

— ניין, האָט מיכיילע געענטפערט, — אָבער אויב איר וועט געהן מיט מיר, וועל איך אייך ווייזען וואו דאָס ליגט באַגראָבען.

דער פריץ האָט געהייסען זיין דינער נעמען מיט זיך אַ רידעל און איז אַוועק מיט מיכיילען זוכען די צירונג. מיכיילע איז געגאַנגען פאָרויס מיט אַ גרויסען שטעקען. ער איז צוגעגאַנגען צו יעדען בוים, האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיט'ן שטעקען און געזאָגט:

— ניין, דאָ איז גאָרנישט ניטאָ. קומט ווייטער.

מיכיילע האָט געוואוסט, אַז די צירונג איז באַגראָבען אונטער דעם צענטען בוים, אָבער ער איז געווען זעהר אַ כיטרער, האָט ער געוואָלט דער פריץ זאָל מיינען, אַז ער דערקענט נאָכ'ן קלאַפּ נאָך, צי דאָ איז אונטען באַהאַלטען דאָס קעסטעל.

זיי זיינען ענדליך צוגעקומען צו דעם צענטען בוים. מיכיילע האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיט'ן שטעקען און האָט אַ קאָמאַנדעווע געטאָן צום באַדינער:

— גראָב!

דער באַדינער האָט גענומען גראָבען מיט'ן רידעל און אין גיכען האָט זיך טאַקע פון אונטער דער ערד באַוויזען דאָס שיינע דעקעל פונ'ם קעסטעל!

דער פריץ איז געווען אויסער זיך פאַר שמחה, ווייל אַ חוץ דעם, וואָס די צירונג איז ווערט געווען אַ סך געלט, איז דאָס ביי אים געווען אַ ירושה פון זיינע עלטער-עלטער זיידעס. ס'פאַרשטייט זיך, אַז מיכיילען האָט ער באַלוינט מיט אַ סך געלט און מיט רייכע מתנות און האָט אים אַוועקגעשיקט אהיים.

ווען מיכיילע האָט זיך אומגעקערט צוריק אין דאָרף, איז ער ביי זיך געוואָרען גאָר גרויס. גנב'ענען האָט ער אָנגעהויבען נאָר טייערע, ווערטפולע זאַכען. און אַז די באַ'גנב'עטע פלעגען קומען צו אים, פלעגט ער ביי זיי בעטען אַ סך געלט פאַר אויסזאָגען.

ווער ווייס ווי לאַנג דאָס וואָלט אָנגעהאַלטען, ווען מיט מיכיילען טרעפט זיך ניט איינמאָל אַן אומגליק.

איינמאָל, ווען מיכיילע איז געקראַכען גנב'ענען אַ פערד ביי אַ פויער, האָט זיך דעם פויערס גרויסער

קודלאַטער הונט אַזוי שטאַרק צעבילט, אַז דער פּויער האָט זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף און איז אַרויסגע-לאָפען אין הויף.

ער האָט אָנגעכאַפּט דעם גנב פאַר'ן ברוסט, האָט אים עטליכע מאָל אַ טרייסעל געטאָן, און ווען ער האָט דערקענט, אַז דאָס איז מיכיילע, האָט ער אויס-געשריען:

— איצט פאַרשטיי איך שוין, ווי אַזוי דו ביסט דאָס געוואָרען אַ זנאַכער!

ווען עס איז געוואָרען טאָג, איז שוין דער גאַנצער דאָרף פּויערים געווען אַרום מיכיילען. אַלע זיינען זיי געווען בייז און אויפגערעגט. מ'האָט אים גע-סטראַשעט מיט די פויסטען, געוואָלט שלאָגען, הרג'ע-נען, פאַרוואַרפען מיט שטיינער. אָבער דאָ האָט זיך אַריינגעמישט אַן אַלטער קלוגער פּויער.

— ברידער! — האָט ער אָנגעהויבען רעדען צו די פּויערים. — צוליב וואָס זאָלט איר טאָן אַן עבירה און הרג'ענען אַ מענשען? טאַקע אַ גנב, אָבער פּאָרט אַ מענש! קלעפּ קומט אים טאַקע, אָבער ווי אַזוי וועט איר, אָרענטליכע מענשען, צורירען זיך מיט אייערע הענט צו אַזאַ מיאוס'ען נפש? לאָמיר אים בעסער אַרויסטרייבען פון דאָנען און זאָל ער אָהער קיינמאָל מער ניט קומען! און מיר וועלען בעסער געהן צו אים אַהיים און זעהן, וואָס ער האָט דאָרט ביי אונז אָנגע'גנב'עט.

און טאַקע גלייך האָט זיך דער אַלטער פּויער געלאָזט געהן צו מיכיילען אין הויז און די איבעריגע פּויערים נאָך אים.

ביי מיכיילען אין הויז האָבען זיי געפונען אַ גרויסען פאַרמעגען און אָן אַ שיעור זאַכען, וואָס זיינען ווערט געווען אַ סך געלט. זיי האָבען אָבער ניט געוואוסט, וואָס צו טאָן מיט דעם: אייניגע האָבען געזאָגט, אַז מען דאַרף אויסגעפינען די באַ-גנב'עטע און דאָס זיי אומקערען; אַנדערע האָבען געזאָגט, אַז מען דאַרף דאָס צעטיילען גלייך צווישען אַלע פּויערים.

דאָ האָט זיך ווידער אַריינגעמישט דער אַלטער פּויער:

— ברידער, — האָט ער געזאָגט, — וואָס וועט אונז אַרויסקומען דערפון, וואָס מיר וועלען זיך אַלע

צעטיילען מיט'ן געלט? קיין סך וועט דאָך קיינעם ניט אָנקומען. אָט שטעהען מיר דאָ אַ גאַנצער דאָרף מיט פּויערים, אַזוי ווי די נאַרען. פאַרוואָס? דער-פאַר, וואָס מיר האָבען געגלויבט אין זנאַכערס! און ווייסט איר פאַרוואָס מיר האָבען געגלויבט? דער-פאַר,וואָס מיר זיינען ניט געלערנט. אָט פאַרוואָס יעדער שווינדלער קען אונז אָפּנאַרען!

— אמת, אמת, — האָבען אַלע פּויערים צוגע-שאָקעלט מיט די קעפּ.

— טאָ אויב אַזוי, — האָט דער קלוגער פּויער ווייטער אָנגעהויבען, — לאָמיר בעסער פאַר'ן געלט אויסבויען אַ שול פאַר אונזערע קינדער. זאָלען כאָטש אונזערע קינדער לערנען און זיין קליגער פון אונז.

דעם אַלטענס רייד זיינען געפעלען געוואָרען אַלע פּויערים, און טאַקע דאָ אויפ'ן אָרט איז באַשלאָסען געוואָרען בויען אַ שול.

מען האָט זיך אינגיכען גענומען צו דער ארבעט און מען האָט אוועקגעשטעלט אַ גרויסע, שיינע גע-ביידע, וואָס דאָס דאָרף האָט נאָך קיינמאָל ניט גע-זעהן.

די געביידע שטעהט נאָך ביז היינטיגען טאָג. טויזענטער קינדער האָבען זיך דאָרטען געלערנט און זיינען אויסגעוואַקסען קלוגע און געלערנטע מענשען. קיינער אין דאָרף גלייבט שוין איצט ניט אין זנאַ-כערס, אָבער אַלע האָבען זיי ליב רעדען וועגען מי-כיילע דעם זנאַכער. און זייערע רייד ענדיגען זיי אַלעמאָל מיט די ווערטער:

— סוף גנב לתליה! (אַ גנב מוז סוף כל סוף אַריינפאַלען).

ביינאַכט האָט גערעגנט

פון נפתלי גראָס

ביינאַכט האָט אַ רעגען גערעגנט
אין דער אַרומיגער געגענט;
פאַרשטעלט פאַר'ן פענסטער די שטערן,
געלאָשען פאַר'ן הויז דעם לאַמטערן,
גערעגנט אַזוי אויפ'ן דאַך,
און אויף דעם וועכטער אויף וואַך.

נאָכ'ן רעגן

פון הערצל שפּערבער

וועט זיך נאָר שטעלן דער רעגן,
וועלן די וואָלקן פאַרפליען,
און ביי דער זייט פון די וועגן
וועלן זיך רינעלעך ציען.

לויטער וועט ווערן דער הימעל,
לייכט וועט אַ ווינטעלע בלאָזן;
פרישער און גרינגער אויפאָטעמען
וועלן דיביימער און גראָזן.

און אויף דעם לויטערן הימעל
וועט זיך באַווייזן אַ בויגען,
ליכטיגע בונטע קאָלירען
וועלן פאַרבלענדן די אויגן.

זינגענדיג וועלן זיך פייגעל
לאָזן דעם הימעל אַנטקעגן,
און מיט פריידען זיי וועלן
זינגען צו גאָט פאַר'ן רעגן.

דער פּויער גיט דעם דייטש ריינע טיי

באַארבייט פון א. ווילנער

אַ רייכער פּויער פלעגט פירן געשעפטען מיט אַ דייטשישען סוחר. איז זיך איינמאָל דער פּויער מיישב, ער וועט צופאָרען צום סוחר זעהן, ווי עס לעבט זיך עפּעס אין דייטשלאַנד. געקומען צום סוחר, האָט אים יענער אויפגענומען זעהר פיין, ווייל דער דייטשער סוחר פלעגט טאָן גרויסע געשעפטען מיט'ן רוסישען פּויער. איינמאָל נאָכ'ן עסען דערלאַנגט מען טיי צום טיש.

„וואָס איז דאָס?“ — פרעגט דער פּויער.

„דאָס איז די בעסטע טיי, וואָס מען קריגט דאָ, — האָט דער סוחר געענטפערט. — ביי אונז איז אַ מנהג צו טרינקען טיי.“

דער פּויער האָט זיך נאָכגעפרעגט, וואו מען קריגט טיי, און האָט איינגעקויפט עטליכע פונט, מיטצונעמען מיט זיך אַהיים.

„עך, — טראַכט זיך דער פּויער, — עס וועט קומען אַמאָל צו מיר אַ גאַסט, וועל איך אויך האָבען וואָס צו דערלאַנגען צום טיש.“

האָט זיך געמאַכט, אַז דער זעלבער סוחר איז געקומען צום פּויער צו גאַסט. פאַרשטעהט זיך, אַז דער פּויער האָט געוואָלט זיך אויספיינען פאַר'ן סוחר און האָט אים געגעבען עסען און טרינקען פון דעם בעסטען. נאָכ'ן עסען האָט דער פּויער צוגעטראָגען דעם סוחר אַ גלאָז מיט עפּעס געדיכטס.

„וואָס איז דאָס?“ — האָט דער דייטש פאַרוואונדערט געפרעגט.

„פאַרשטעהסטו מיך, — האָט דער פּויער געענטפערט מיט אַ שמייכעל, — ווען איך בין געווען ביי דיר צו גאַסט, האָסטו מיך מכבד געווען מיט טיי. ביי דיר האָט מען בלויז געגעבען דאָס וואַסער פון דער טיי, און איך האָב דאָס וואַסער אויסגעגאָסען און גיב דיר ריינע טיי . . .“

מאַי און אויפלעבונג

פון י. ב. ביילין

נישט אומזיסט האָבן די אויפגעקלערטע אַרבעטער פון דער גאַנצער וועלט אויסגעקליבן דעם ערשטן טאָג אין חודש מאַי פאַר זייער יום־טוב.

דאָס איז דער טאָג, וואָס כמעט אויף דער גאַנצער ערד הייבט אָן אויפצולעבן די נאַטור. זי באַקליידט זיך און באַצירט זיך מיט יונגע, שמעקנדיגע גרינסען, מיט פרישע ערשט־געבוירענע בלומען, און וואו מען געהט און שטעהט רייסט זיך אַלץ פון דר'ערד אויפצוהייבן זיך, אויסצוגלייכן זיך און צו שטרעקן זיך אַקעגן דער ליכט, אַקעגן דער זון.

ווען קען זיין אַ שענערער טאָג פאַר אַ יום־טוב, וואָס מענשען האָבן פאַר זיך אַליין געמאַכט? דאָס איז דאָך צום ערשטען מאָל אין דער גאַנצער מענשליכער געשיכטע, אַז מענשען פון פאַרשידענע פעלקער זאָלען אַליין דערקלערען אַ יום־טוב, אָן פאָרשריפטען אָדער פאַרזאָגען פון אַ כלומר'שטען הייליגען, אָדער אַ פאָרגעשטעלטען גאָט.

וואָס קען זיין אַ שענערער יום־טוב, אויסגעקליבען פון די מענשען אַליין, צו פייערן ניט דאָס, וואָס עס איז געוועזן, נאָר דאָס, וואָס עס דאַרף ערשט קומען?

דער מאַי־יום־טוב פון די אַרבעטער איז אַ יום־טוב, וואָס קוקט זיך ניט בלויז אום צוריק אויף זאַכען און געשעהענישען פון אַמאָליגע צייטען, נאָר אַ יום־טוב, וואָס צייכענט אָן דעם וועג, ווי אַזוי די וועלט דאַרף איצטער זיין.

שווער, זעהר שווער, האָרעווען איצט אונזערע עלטערן, אַז מיר זאָלען ניט דאַרפען הונגערן און אַרומגעהן באָרוועס און נאַקעט. פאַרקויפט זיינען איצט די אַרבעטער פון כמעט אַלע לענדער צו זייערע באַלעבאַטים, וואָס גיבען זיי אַרבייט. פאַרדונגען זיינען מענשען איינער צום צווייטען, אַזוי ווי די אַמאָליגע קנעכט. וואָס קען מען איצט וויסען פון פרייהייט אָדער פון אמת? ווער קען הנאה האָבען פון לעבען, אויסער אַ גאַנץ קליינער טייל פון אַלע מענשען? ווער קען זיך פרייען מיט דער וועלט, מיט איר אויפלעבונג, מיט אַלע שיינע זאַכען, וואָס זיינען דאָ אויף איר, אַז אַ קליינער טייל האָט פון דעם צופיל און דער גרעסטער טייל, וואָס באַשאַפט אַלץ, האָט דערפון אַזוי גוט ווי גאָרניט?

האָפען טאַקע און שטרעבען אַלע בעסערע מענשען אויף דער וועלט צו איבעראַנדערשען דאָס גאַנצע לעבען, אָפּצושאַפען די אומגערעכטיגקייטען און צעטיילען די אוצרות פון דער ערד צו אַלע מענשען גלייך.

שטעלען זיך טאַקע אומעטום אַנטקעגען די מאַכט־האָבער, די רייכע און די שטאַרקע און האַלטען צוריק מיט אַלע זייערע כחות די אָנקומענדיגע מחנות פון די אויפגעקלערטע אַרבעטער.

ווערט פאַרוואַנדעלט אָט דער שיינער, בליענדער טאָג פון אָן אויפגעוואַכטער וועלט אין אַ צוזאַמענשטויס צווישען די קלאַסען, אין אַ ביטערער מלחמה צווישען מענש און מענש.

דאָס איז יעצט.

אייביג אָבער וועט אַזוי ניט אָנהאַלטען. מיר האָפען, אַז נאָך אין אונזער לעבען וועט דער קאַמף פון דער נייער וועלט אַקעגען דער אַלטער פאַרענדיגט ווערען.

זיגען וועט די נייע וועלט. די אַלטע מוז אָפּטרעטען. די וועלט וועט זיך מער אויף קלאַסען ניט שפּאַלטען!

און מאַי וועט ווערען אַ יום־טוב פאַר אַלע מענשען, ווי עס איז פאַר דער גאַנצער נאַטור.

טאָג-בוך פון אַ שול-אינגעל

פון ד'אַמיטשים

דאָס אינגעל פון קאַלאַבריע

שבת, דעם 22־טען.

נעכטען פאַרנאַכט האָט אונז דער לערער איבערגעגעבען די לעצטע נייעס וועגען דעם צושטאַנד פון דעם אומגליקליכען ראָבעטי. ער האָט געזאָגט, אַז ראָבעטי וועט אַ לאַנגע צייט מוזען געהן אויף קוליעס. ווען ער האָט עס אונז דערציילט, איז אַריין דער דירעקטאָר מיט אַ קליין אינגעלע. דער דירעקטאָר האָט עפּעס געזאָגט דעם לערער אויפ'ן אויער און איז אַרויס פון קלאַס־צימער. דאָס אינגעל איז געווען אָנגעטאָן אין אַ טונקעלען קאָסטיום, פאַרגאַרטעלט מיט אַ שוואַרצען רימענעם גאַרטעל, די האָר — שוואַרץ און דאָס פּנים — טונקעל־ברוין. ער האָט אויגעזעהן ווי דערשראָקען און פון אונטער די געדיכט־צונויפגעוואַקסענע ברעמען האָבען פּחד'ניש געקוקט אויף אונז זיינע צוויי גרויסע שוואַרצע אויגען. דער לערער האָט אים אָנגענומען ביי דער האַנט און זיך געווענדט צום קלאַס:

— איר דאַרפט צופרידען זיין, קינדער! היינט קומט אָן צו אונז אין שול אַ נייער תלמיד פון זעהר אַ וויי‏טער געגענט. ער קומט פון רעדשיאַ אין קאַלאַבריע. זיין געבורט־שטאָט איז העכער פון פינף הונדערט מייל ווייט פון דאַנען. איר דאַרפט ליב באַקומען אייער ברודערל, וואָס איז געקומען צו אייך פון אַזאַ ווייטען וועג. זיין געבורט־אָרט האָט באַשענקט איטאַליע מיט אַ סך גרויסע מענשען און טיכטיגע אַרבעטער. ער קומט פון איינעם פון די שענסטע טיילען פון איטאַליע. ער קומט פון דאָרטען, וואו עס וואַקסען געדיכטע וועלדער און וואו עס ציען זיך הויכע בערג. און דאָס פאָלק, וואָס באַזיצט דאָס שיינע לאַנד, איז אַ פעהיג און אַ העלדיש פאָלק. איר זאָלט אים ליב האָבען, כדי ער זאָל ניט פילען, אַז ער איז ווייט פון זיין היים; ווייזט אים, אַז אַן איטאַליעניש אינגעל וועט אומעטום געפינען ברידער, אין וועלכער שול ער זאָל ניט אָנקומען.

דאָ איז דער לערער צוגעגאַנגען צו דער וואַנט און האָט אויף דער לאַנד־קאַרטע אָנגעוויזען, וואו קאַלאַבריע איז און וואו רעדזשיאַ געפינט זיך. נאָכדעם האָט ער אויסגערופען:

— ערנעסטאַ דעראָסי.

דאָס איז געווען אַ תלמיד, וואָס פלעגט אַלעמאָל באַקומען דעם ערשטען פּרייז.

דעראָסי האָט זיך אויפגעשטעלט.

— קום צו אַהער.

דעראָסי איז אַרויס פון זיין פּאַרטע, איז צוגעגאַנגען צום טיש און געשטעלט זיך אַנטקעגען דעם קאַלאַבריער.

— אַלס דער ערשטער תלמיד אין קלאַס, — האָט דער לערער צו אים געזאָגט, — גיב אַ קוש דעם נייעם חבר. דאָס וועט זיין אַ שלום־עליכם פון דעם גאַנצען קלאַס; אַ קוש פון די קינדער פון פּיעמאָנט צו דעם זון פון קאַלאַבריע.

דעראָסי האָט אַ קוש געטאָן דעם אינגעל און געזאָגט מיט זיין קלינגענדער שטים:

— מיר גריסען דיך מיט דיין אָנקום אַהער!

דער קאַלאַבריער האָט אים געענטפערט מיט צוויי הייסע קושען איןביידע באַקען. מיר אַלע האָבען אַפּלאָדירט.

— שטילער! — זאָגט דער לערער: — מען פּאַטשט ניט בראַוואָ אין דער צייט פון לערנען.

ס'האָט אָבער אויסגעזעהן, אַז אים אַליין געפעלט עס אויך.

דער לערער האָט צוגעפירט דעם נייעם תלמיד צו אַ פּאַרטע און אים אָנגעוויזען זיין אָרט. קוים האָט דער קאַלאַבריער פאַרנומען זיין פּלאַץ, האָבען זיינע שכנים אָנגעהויבען באַשענקען אים מיט מתנות: ווער אַ שטאָלענע פּען, ווער אַ בילדעל, און איין אינגעל פון גאָר דער לעצטער באַנק האָט אים איבערגעשיקט אַ שוויידישע מאַרקע.

איבערגעז. פון י. ל. ד.

עפעס וועגען ראדיום

דאָס וואָרט ראדיום נעמט זיך פונ'ם לאַטיינישען וואָרט „ראדיוס“. ראדיוס מיינט — שטראַל. מען האָט אים דערפאַר אָנגערופען ראדיום, ווייל ער האָט די אייגענשאַפט ארויסצולאָזען פון זיך שטראַלען. ראדיום אַלזאָ האָט די אייגענשאַפט פון אויסשטראַלונג. ראדיום איז א מעטאַל, אזוי ווי אייזען, זילבער און גאָלד. אָבער מיט זיין אויסשטראַלונג קאָן ער אויפטאָן וואונדער. א פּראָפעסאָר פון פאריז האָט געהאַלטען א פּיצעלע ראדיום אין זיין וועסט. דער ראדיום איז געווען אין א מעטאַלענער רער. מיט אַמאָל האָט דער פּראָפעסאָר דערפילט א ווייטאָג אויף יענעם פּלאַץ, וואו דער ראדיום איז געלעגען. ער טוט א קוק — אויפ'ן לייב איז ביי אים אַן אַנצינדונג. דאָס האָבען אים די שטראַלען פונ'ם ראדיום אָפּגעבריט. פון דעמאָלט אָן האָט מען אָנגעהויבען באַנוצען זיך מיט ראדיום אין היילען הויט־קראַנקהייטען. די רעזולטאַטען זיינען זעלטענע. מאַדאַם קוריע זאָגט, אז ווען מען וועט זיך אויסלערנען ווי איינצושפּאַנען די שטראַלען פון ראדיום, וועט מען מיט זיי קאָנען היילען אַלערליי סאָרטען קאַנסערס.

די שטראַלען פון ראדיום זיינען שרעקליכע לויפערס, כמעט בעסערע לויפערס פון די נו־יאָרקער „באָיס“, וואָס לויפען פאַרשוויצט און פאַרסאָפּעט איבער די גאַסען פון שטאָט. ווען אזא לויפער וואָלט געהאַט די שנעלקייט פון די ראדיום־שטראַלען, וואָלט ער אין איין סעקונדע געקענט זיבען מאָל ארומלויפען ארום־און־ארום דער ערד. דאָס מיינט, אז די שטראַלען פון ראדיום לויפען דורך 160 טויזענט מייל אין איין סעקונדע.

נאָר ראדיום איז א בריה ניט בלויז אויף לויפען, ער באַזיצט אזוי פיל קראַפט, וואָס איז אין לשער. שטעלט אייך פאָר וויפיל מענשען מיט פערד, מיט מאַשינעס, מען וואָלט געדאַרפט איינשפּאַנען, מען זאָל דעם נו־יאָרקער „מעדיסאָן סקוועיר גאַרדען“ א ריר טאָן פון אָרט. דאָס וואָלט, דאַכט זיך, קיינמאָל ניט מעגליך געווען. אָבער איין אונץ (געדענקט: איין אונץ) ראדיום וואָלט געקענט באַווייזען דעם קונץ — דעם גאַנצען „מעדיסאָן סקוועיר גאַרדען“ א פולען געפּאַקט מיט מענשען אויפהייבען אויף א מייל די הייך. אָדער: ווען מען באַקומט א שטיק ראדיום די גרויס ווי אַן אויטאָמאָביל, וואָלט ער געקענט ארומפירען א גרויסע שיף איבער'ן אָקעאַן אין משך פון צוויי טויזענט יאָר!

זעהר א גוטע זאַך אָט־אָ־דער ראדיום. די צרה איז נאָר, וואו נעמט מען אים. דעם לעצטען יאָר האָט מען אין אָראַנזש, נו־דזשוירזי, איבערגעשמאָלצען 6000 טאָן פּעכבלענדען, און דער רעזולטאַט פון א יאָר אַרבעט איז געווען איין אונץ . . . ראדיום? — ניין, ערשט ראדיום־זאַלץ. אויף צו באַקומען דעם ריינעם מעטאַל ראדיום וואָלט מען געדאַרפט אַרבעטען צוויי מאָל אזוי פיל. דערפאַר קאָסט ער טאַקע אזוי טייער. אזוי האָט פאַר־א־יאָרען די רעגירונג פון שטאַט נו־יאָרק באַצאָלט $225,000 פאַר א פּיצעלע ראדיום־זאַלץ, וואָס מ'האָט עס קוים געקענט זעהן. אָדער: אַן אונץ ריין גאָלד קאָסט 20 דאָלער און אַן אונץ ראדיום־זאַלץ קאָסט $3,000,000 . . .

מאַדאַם קוריע אין אַמעריקע

דעם 12־טען מאַי איז מיט דער שיף „אָלימפּיק“ געקומען אין נו־יאָרק מאַדאַם מאַריע קוריע, די אַנטדעקערין פון דעם וואונדערבאַרען מעטאַל ראדיום.

מאַדאַם קוריע איז א פּוילישע. איר מיידעלשער נאָמען איז סקלאָדאָווסקי. זי איז געבאָרען געוואָרען אין 1867. צו 16 יאָר האָט זי געענדיגט מיט א גאָלדענעם מעדאַל די גימנאַזיע אין וואַרשע. זי איז גלייך אריין אין קראַקויער אוניווערזיטעט און האָט געאַרבעט דאָרטען אין דער פיזישער און כעמישער לאַבאָראַטאָריע. שפּע־

טער איז זי אַוועק אין פּאַריז, און אין דער פיזישער לאַבאָראַטאָריע פון דער שטאָטישער שול האָט זי געאַרבעט אונטער דער אויפזיכט פון איר מאַן פּראָפעסאָר פּיער קוריע. אַרבעטענדיג אויף דער ראַדיאָ־אַקטיווקייט (אויסשטראַלונג) פון געוויסע מעטאַלען, האָט זי אין 1898 אַנטדעקט דעם מעטאַל ראַדיום, וואָס האָט זי באַוואוסט געמאַכט אין דער גאַנצער וויסענשאַפטליכער וועלט.

אין 1906 איז איר מאַן גע'הרג'עט געוואָרען פון אַ שווערען לאַסט־וואָגען. די אַלמנה האָט פאָרגעזעצט צו אַרבעטען איבער איר אַנטדעקונג, זוכענדיג די אייגענשאַפטען פון ראַדיום און זיין ווירקונג אויף מעטאַלען, גאַזען און לעבעדיגע זאַכען.

אין אַמעריקע איז קוריע געקומען ניט אויף אַ שפּאַציר. וויסענשאַפטסלייט האָבען זי אַראָפּגעבראַכט, כדי צו באַקענען זיך ווי בעסער צו באַנוצען זיך מיט ראַדיום.

אין פאַרשידענע שטעט פון לאַנד גרייט מען צו פאַר מאַדאַם קוריע גרויסאַרטיגע אויפנאַמען. פאָרשטעהער פון 160 אַמעריקאַנער אוניווערזיטעטען האָבען זיך לעצטע וואָך פאַרזאַמעלט אין נו־יאָרק און אַלס אויסדרוק פון צופרידענקייט מיט איר אַרבעט, האָט מען איר דערלאַנגט אַ מתנה אַ ברעקעלע ראַדיום, וואָס האָט געקאָסט איבער 100,000 דאָלער. דאָס געלט איז געשאַפען געוואָרען צווישען די געלערנטע פרויען אין אַמעריקע.

היילען קראַנקע דורך דראָטלאָזען טעלעפאָן

אַ סך פראַכט־שיפען, וואָס פאָרקערען צווישען אַמעריקע און אַנדערע לענדער, פירען ניט מיט זיך קיין ספּעציעלע דאָקטוירים; און ווען אַ מאַטראָז ווערט קראַנק היילט מען אים אויף דער שיף מיט וואָס עס מאַכט זיך, אָדער ער ליגט קראַנק ביז די שיף לאַנדעט ערגעץ אין אַ פּאָרט.

אַזוי ווי אַזאַ צושטאַנד פירט צו גרויסע אומבאַקוועמליכקייטען און געפאַרען, האָט דער מאַטראָזען־אינסטיטוט פון נו־יאָרק איינגעאָרדענט ביי זיך אין די קלוב־צימערען אַ גרויסען ראַדיאָפאָן, וואָס קאָן זיך צונויפרעדען מיט די ווייטסטע שיפען. אין פאַל אַ מאַטראָז וועט קראַנק ווערען, וועט מען זיך גלייך אָנפרעגען ביים דאָקטער, וואָס וועט שטענדיג זיצען ביים ראַדיאָפאָן און ער וועט ענטפערען וואָס פאַר אַ רעצעפּט צו נוצען.

די דאָזיגע איינריכטונג וועט ראַטעווען דאָס לעבען פון אַ סך מענשען.

(וויסענשאַפט. מאָנאַט. אַפּריל.)

זיי עסען דאָס פלייש פון די טויטע

דזשאָן ראָסקאָו, אַ פּראָפעסאָר פון קיימברידזשער אוניווערזיטעט, ענגלאַנד, האָט אַנומעלט אַרומגערייזט אין אַפריקע צווישען די ווילדע שבטים. ער דערציילט, אַז עטליכע שבטים, וואָס וואוינען אַרום דעם טייך וויקטאָריאַ ניאַנזאַ, עסען אויף זייערע אייגענע מענשען, אַזוי שנעל ווי זיי שטאַרבען. זיי מאַכען אַפילו ניט קיין אונטערשיד צווישען איינעם, וואָס שטאַרבט נאַטירליך און איינעם, וואָס שטאַרבט פון אַ געפערליכער קראַנקהייט. די מערסטע פון די שבטים זיינען כמעט שטענדיג קראַנק און שוואַך אַנטוויקעלט.

(וויסענשאַפטליכע מאָנאַטשריפט, אַפּריל.)

ניַיעס

מינגאָ לאָזט זיך הערען

געדענקט איר. קינדער, דעם נאָמען „מינגאָ“? מיט עטליכע מאָנאַטען צוריק האָבען מיר אייך דערציילט וועגען אַ גרויסען אַרבעטער־קאַמף, וואָס ווערט אָנגעפירט פון די קוילען־גרעבער אין מינגאָ, וועסט ווירדזשיניא. היינטיגען מאָנאַט ווערט אַ יאָר זינט די מינען־אַרבעטער זיינען אַרויס אין אַ גענעראַל־סטרייק, און קיין סימן פון שלום זעהט זיך נאָך אַלץ ניט. פאַרקערט, דער קאַמף ווערט שטאַרקער פון טאָג צו טאָג. יעדען טאָג ווערען דאָרט גע׳הרג׳עט מענשען, הייזער ווערען פאַרברענט און אַ סך מענשליכע פּראַצע געהט פאַרלאָרען. די אַרבעטער וואוינען נאָך איצטער, שוין אַ יאָר צייט, אויף די פרייע פעלדער און פּראָסטע בודקעס, וואָס זיי האָבען זיך דאָרט אויפגעשטעלט. ס׳האַלט איצטער דערביי, אַז די פעדעראַלע רעגירונג פון לאַנד זאָל אַהינשיקען אירע סאָלדאַטען, כדי אונטערצודריקען וועלכען ס׳איז נייעם אויפשטאַנד.

שאַפען אָפּ טויט־שטראָף

דער ריקסטאַג (פּאַרלאַמענט) פון שוועדען האָט היינטיגען מאָנאַט באַשלאָסען אָפּצושאַפען טויט־שטראָף פאַר פאַרברעכער. אַזאַ באַוועגונג ווערט איצטער אויך אָנגעפירט דאָ, אין אַמעריקע, און אין אַ סך אַנדערע לענדער אויף דער וועלט.

בעלגישע פרויען באַקומען שטימרעכט

צום ערשטען מאָל אין זייער געשיכטע האָבען די פרויען אין בעלגיען זיך היינטיגס יאָר באַטייליגט אין די וואַלען איבער׳ן גאַנצען לאַנד. די רעזולטאַטען פון די וואַלען זיינען אָבער געווען אַן אַנטוישונג: אָנשטאָט צו שטימען מיט די ראַדיקאַלע פּאַרטייען, האָבען די מערסטע פרויען אַוועקגעבען זייערע שטימען פאַר דער קאָנסערוואַטיווער קאַטוילישער פּאַרטיי.

אַן ערליכער קינדער־ריכטער

אין דענווער, קאָלאָראַדאָ, איז מיט אַ יאָר צוריק פאָרגעקומען אַ מאָרד־פּראָצעס. די באַשולדיגטע אין מאָרד איז געווען אַ געוויסע פרוי, און אַן עדות ביים פּראָצעס איז געווען איר אייגען קליין אינגעל. דאָס אינגעל האָט געוואוסט אַ סך זאַכען, ער האָט אָבער ניט געוואָלט דערציילען. איז געקומען בען ב. לינדסי, אַ ריכטער פון אַ קינדער־געריכט, און פאַרפירט אַ געשפּרעך מיט׳ן אינגעל, כדי צו דערגעהן דעם אמת. דאָס אינגעל האָט לינדסין צוגעזאָגט אַלצדינג צו דערציילען, אויב ער, לינדסי, וועט קיינעם דערפון ניט אויסזאָגען.

און אַזוי איז טאַקע געווען: ווען דאָס געריכט האָט געפאָדערט פון ריכטער לינדסין צו דערציילען, וואָס ער האָט אויסגעפונען, האָט ער געענטפערט: „איך קען ניט אויסזאָגען; איך האָב דאָס פאַרשפּראָכען דעם אינגעל, און מיין וואָרט וועל איך ניט ברעכען.“

דאָס געריכט האָט דעם ריכטער לינדסין פאַר׳משפּט אָפּגעשיקט צו ווערען אין געפענגעניש אויף עטליכע מאָנאַטען, אָדער באַצאָלען 500 דאָלער שטראָף פאַר ניט נאָכקומען דעם פאַרלאַנג פון געריכט. ווען עטליכע קינדער־קלובען פון לאַנד האָבען זיך דערוואוסט וועגען דער שטראָף אויפ׳ן ריכטער, האָבען זיי צוזאַמענגעקליבען געלט, כדי צו באַווייזען זייער מיטגעפיל מיט׳ן ריכטער, און באַפרייען אים פון געהן אין געפענגעניש.

לינדסי אָבער איז אַוועק אין אַ העכערן געריכט און פאַרלאַנגט, אַז די שטראָף זאָל פון אים אַראָפּגענומען ווערען, ווייל ווען ער וואָלט יאָ געווען דערציילט, וואָלט ער באַגאַנגען נאָך אַ גרעסערע עולה קעגען דעם אינגעל. דערווייל האָט נאָך דאָס העכערע געריכט ניט באַשלאָסען ווי צו האַנדלען.

איך בין געפאָרען קיין רוסלאַנד מיט . . .

די שפּילער זעצען זיך אויס אין אַ קרייז, און האַלטען די זעלבע ערטער ביז'ן סוף קאָן. דער ערשטער אין קרייז הייבט אָן:

„איך בין געפאָרען קיין רוסלאַנד מיט אַ פּעלץ.“ — זאָגט דער צווייטער: „איך בין געפאָרען קיין רוסלאַנד מיט אַ פּעלץ און מיט שטיוועל.“ — זאָגט דער דריטער: „איך בין געפאָרען קיין רוסלאַנד מיט אַ פּעלץ, מיט שטיוועל און מיט קאַלאָשען,“ און אַזוי ווייטער, ביז'ן לעצטען שפּילער אין קרייז. יעדער איינער חזר'ט איבער אַלץ, וואָס ס'איז פריער געזאָגט געוואָרען און גיט צו דעם נאָמען פון אַ נייער זאַך.

דער, וואָס לאָזט אויס אַ וואָרט, אָדער גיט ניט אָן די ווערטער אין דעם ריכטיגען סדר, פאַלט אַרויס פון שפּיל.

מ'קאָן אויך אָנגעבען די ווערטער לויט'ן אלף-בית.

למשל: איך בין געפאָרען קיין רוסלאַנד מיט אַרבעס, מיט בעבלאַך, מיט גרויפּען, א. אז. וו. דאָס איז אַ סך לייכטער צו געדענקען.

מער ווי צען קינדער דאַרפען אין שפּיל ניט אָנטייל־נעמען.

די, וואָס געדענקען די גאַנצע לאַנגע שורה ווערטער, זיינען די געווינער פון שפּיל.

פּרובירט דאָס!

שטעלט זיך אַוועק לעבען אַ וואַנט אַזוי, אַז אייער רעכטע האַנט, פוס און די רעכטע זייט פון קאָפּ זאָלען אָנרירען די וואַנט. פּרובירט דאַמאָלסט אויפהייבען אייער לינקען פוס, און בלייבען שטעהן אויפ'ן רעכטען. שיקט אונז אַ טעלעגראַמע צי דאָס איז אייך געלונגען.

צוויי קלוב-זשורנאַלען

מיר האָבען דערהאַלטען צוויי נייע קלוב-זשורנאַלען, אַרויסגעגעבען פון קינדער. איין זשורנאַל הייסט: „דער נייער דור“, אַרויסגעגעבען פון קלוב „נייער דור“, האַר־לעמער אַרב.־רינג שול, נו־יאָרק. אין דעם זשורנאַל גע־פינען זיך אַ סך שיינע מעשה'לעך, לידלעך, צייכענונגען, רעטענישען און וויצען פון די מיטגלידער פון קלוב.

דער צווייטער זשורנאַל הייסט: „אידישע קינדער“, אַ הומאָריסטישע אויסגאַבע לכבוד פּורים, אַרויסגעגעבען פון „יעקב דינעזאָן קלוב“ פון דער פּרץ־שול, מאָנטרעאַל.

ביידע זשורנאַלען זיינען רעדאַקטירט פון די קינדער אַליין און זיינען זעהר שיין אַרויסגעגעבען.

מיר דאַנקען די קינדער פון ביידע קלובען פאַר זייערע שיינע מתנות.

רעדאַקציע „קינדערלאַנד“.

אויסבעסערונג

צוליב אַ פאַרזעהן אין דרוק, איז אַרויסגעפאַלען פון לעצטען נומער „קינדערלאַנד“ דער נאָמען פון דעם פרילינג-לידעל אין די קינדער-שאַפונגען. דאָס לידעל איז אָנגעשריבען געוואָרען פון שלמה גימפּלין פון דער קליוולאַנדער אַרב. רינג שול.

רעדאַקציע „קינדערלאַנד“.

דאָס אָנקומען פון פרילינג

געקומען איז דער פרילינג,
טאַנצען מיר און שפרינגען,
זיינגען מיר פרייליך
און מיר זינגען, זינגען.

באַלד וועלען בליען בלומען,
ווידער וועלען די בינען זשומען —
וועלען מיר זיך פרייליך שפילען,
וועלען מיר זיך מונטער פילען.

איצט וועט זיין ליכטיג,
איצט וועט זיין שיין —
אַוועק איז דער ווינטער
איינער אַליין.

משה בלומענטאַל,
שילער פון דאָגלאַס פּאַרק ארב.־רינג שול,
שיקאַגאָ, איל.

פרילינג־ליד

קליינע קינדער, קומט אַרויס,
מיר ווילען מיט אייך שפּילען;
נו, קומט אַרויס שוין אויפ׳ן גאַס —
ס׳איז פרילינג, קומט זיך שפּילען.

מיר וועלען לויפען אינ׳ם וואַלד,
קריכען אויף די ביימער;
געדענקט אָבער צו היטען זיך
פאַר דעם בייזען שומר.

עלען לייבאָוויטש,
באַלטימאָרער ארבייטער־רינג שול.

אַמעריקאַניזאַציע
(שריפטליכע דעבאַטע)

דאָס וואָרט אַמעריקאַניזאַציע מיינט, אַז די פרעמדע זאָלען זיך אַסימילירען מיט די אַמעריקאַנער, אַזוי ווייט, אַז זיי זאָלען איבערנעמען די אַמעריקאַנער שפּראַך און מנהגים. די, וואָס זיינען פאַר אַמעריקאַניזאַציע, האַלטען, אַז עס וועט העלפען דעם פרעמדען זיך מער צו באַקענען מיט דעם אַמעריקאַנער לעבען און עס בעסער פאַרשטעהן. אָבער ברענגט די אַמעריקאַניזאַציע דערצו?

לאָמיר נעמען אַ פּערזאָן, וואָס איז ערשט אָנגעקומען אין לאַנד. ער וויל קענען די ענגלישע שפּראַך און אויך פאַרשטעהן דאָס לעבען פון לאַנד. די רעגירונג האָט באַשאַפען וואָס מען רופט „נאַיט־סקולס“ פאַר די, וואָס אַרבעטען בייטאָג. אָבער ווי אַזוי קאָן ער געהן זיך לערנען, ווען ער קומט אַהיים אַ צעבראָכענער און אויסגעהאָרעוועטער? ער איז גערן, ווען ער קאָן דורכלעזען אַ צייטונג אין זיין שפּראַך און דערביי זיך אַביסעל אָפּרוען. און דאַן, צוגעבענדיג, אַז ער קאָן געהן אין די אָווענט־שולען, קאָן ער פאַרגעסען די אידישע מנהגים? דאַרף ער זיי פאַרגעסען? זיין גאַנץ לעבען האָט ער געהאַלטען די מנהגים פון זיין פאָלק, און איצט זאָל ער זיי פאַרגעסען? ער קאָן פאַרשטעהן אַמעריקע און ניט אָננעמען אירע מנהגים. זאָל ער אויך פאַרגעסען זיין שפּראַך? זאָלען טויזענטער אַנדערע מענשען פון אַנדערע פעלקער פאַרגעסען זייערע שפּראַכען און זייערע מנהגים? זיינען דען די צוויי זאַכען ניט דאָס שענסטע, וואָס אַ פאָלק קאָן האָבען? און צו וואָס לערנען מיר די מנהגים פון אַנדערע פעלקער? ווייל זיי זיינען שיין און נוצליך.

און מיר, די קינדער, וואָס לערנען זיך אידיש און

לעזען וועגען אלע מנהגים, צו וואס לערנען מיר דאס, אויב מיר ווילען נאר רעדען און לעזען ענגליש און נאר פירען זיך לויט זייערע מנהגים? ווילען מיר זיך אסי־מילירען מיט די אמעריקאנער?

אנשטאט מאכען גרינגער פאר דעם פרעמדען, האבען זיי פאר אים שווערער געמאכט, און אלץ אונטער'ן נא־מען „אמעריקאניזאציע". אין די שולען, וואו מען גרייט זיך צו זיין לערער, האט מען איינגעפירט אזא סיסטעמע, אז אלע פרעמדע, וואס האבען ניט קיין ריכטיג ענגלישען אקצענט קענען ניט ווערען קיין לערער. העלפט מען זיי?

אין עלים איילענד, נאך איידער די אימיגראנטען ווערען אריינגעלאזען אין לאנד, רעדט מען שוין צו זיי וועגען אמעריקאניזאציע. ווי אזוי קענען זיי העלפען דעם נייעם אימיגראנט, ווען זיי רעדען צו אים אין ענג־ליש? דער אימיגראנט פארשטעהט זיי ניט, שרייט מען אויף אים נאך מער, און פארשטעהט נאך אלץ ניט, ווייל עס איז אין ענגליש. ווען זיי וואלטען אבער איינגעפירט א סיסטעמע, וואס זאל שאפען פאר די אימיגראנטען אזא פרויען־פאליציי, וואס זאל זיי אלץ דערקלערען אין זייער שפראך, וואלט דאס געוויס געהאלפען.

ווען אמעריקע איז א לאנד געווארען, געדענקען מיר, אז עס איז געבויט געווארען אויף דריי וויכטיגע פרינ־ציפען: מען זאל קענען ארויסזאגען א מיינונג פריי, מען זאל קענען גלויבען אין וועלכען גאט מען וויל און פאר אים בעטען ווי מען וויל, און מען זאל קענען האלטען וועלכע מנהגים מען וויל און וועלכע שפראך מען וויל. פירט די היינטיגע אמעריקאניזאציע איין דעם לעצטען פרינציפ? ניין, ווייל אין אלע זייערע פאמפלעטען רעדען זיי וועגען די פארשידענע שפראכען אין אמעריקע און די פארשידענע מנהגים, וואס די מענשען פירען איין. דאס הייסט, אז זיי זיינען געגען דעם פרינציפ. זיינען זיי ריכטיגע אמעריקאנער, ווען זיי זיינען געגען אט־א־דעם פרינציפ? ווי אזוי קענען זיי לערנען אנדערע זיין גע־טרייע אמעריקאנער, ווען זיי זיינען דאס אליין ניט?

איך גלייב אין אמעריקאניזאציע, וואס זאל העלפען דעם נייעם איינוואוינער אין לאנד, און דערביי דורכ־פירען אלע דריי פרינציפען.

כאסיע קופערמאן,

(דאון־טאונער ארב.־רינג שול, קלאס ד.)

(אלע אינפארמאציעס און פאמפלעטען וועגען אמע־ריקאניזאציע, וואס איך האב געלעזען, זיינען ארויסגע־געבען פון דער ענגלישער צייטונג „טיימס", אין 1915, 1916 און 1917.)

די קינדער, וואס ווילען זיך באטייליגען אין דער שריפטליכער דעבאטע, אדער אין אנדערע דעבאטעס, זיינען געבעטען אריינצושיקען זייערע מיינונגען ניט שפעטער ווי דעם 10־טען פון מאנאט.

רעדאקציע „קינדערלאנד".

וועגן דער ארטאגראפיע פון „קינדערלאנד"

מיר מאכן אויפמערקזאם אונזערע מיטארבע־טער און קארעספאנדענטן, אז פון קומענדיקן נומער אן וועלן אין „קינדערלאנד" איינגעפירט ווערן אלע רעקאמענדאציעס פון דער „ארטאגראפישער קאמי־סיע", וועגן דעם אידישן אויסלייג. די דאזיקע רעקא־מענדאציעס זיינען שוין אנגענומען געווארן פון אלע מאדערנע אידישע שולן אין אמעריקע.

מיר בעטן אלע, וואס וועלן עפעס שרייבן פאר'ן „קינדערלאנד", זיך האלטן לויט די אנגענומענע כללים.

מיר וועלן שרייבן:

א. שרייבן, דערציילן, טישל, הענטל, א. אז. וו.

ב. גייענדיק, זיצנדיק, שבת'דיק, א. אז. וו.

ג. קינדערלאך, היטעלאך, פריילאך, א. אז. וו.

ד. משהס, מענדלס (אן דעם אפאסטראף — אבער: דער'הרג'ענען, חלומ'ען, א. אז. וו.).

וועגן אלע איבעריקע כללים — אין קומענדיקן נומער.

רעדאקציע „קינדערלאנד".

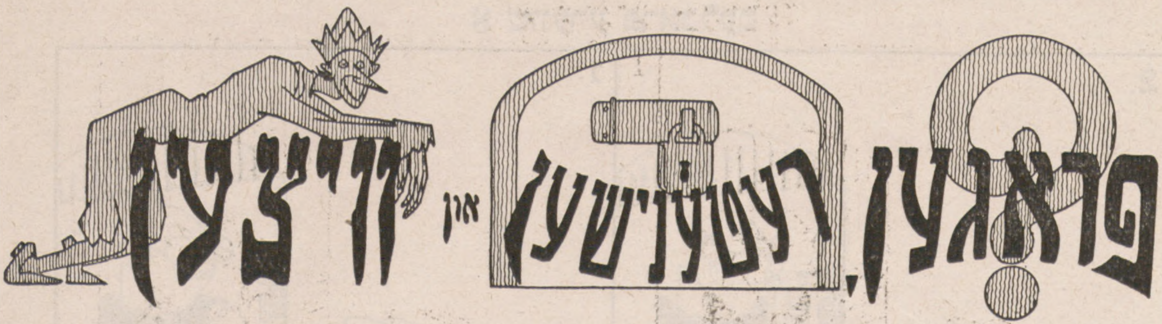

אויפגאַבע נום. 3

אויף אַ שיף זיינען געפאָרען דרייסיג פּאַסאַזשירען: פופצען קריסטען און פופצען געצענדינער. אויפ'ן ים האָט זיך אויפגעהויבען אַ שטורעם און די שיף האָט גע־האַלטען ביי אונטערגעהן. דער קאַפּיטאַן האָט געוואוסט אַז ער קען אַרויס פון געפאַר, ווען ער וועט אַרויסוואַרפען פון שיף אַ העלפט פון די פּאַסאַזשירען. ער איז אָבער געווען אַ קריסט און האָט געוואָלט ראַטעווען די קריסטען. האָט ער פאָרגעשלאָגען אַלעמען אויסשטעלען זיך אין ריי און יעדען ניינטען זאָל מען אַריינוואַרפען אין וואַסער. די פּאַסאַזשירען האָבען איינגעשטימט. פרעגט זיך, ווי האָט דער קאַפּיטאַן זיי אויסגעשטעלט, אַז די אַלע קריס־טען זיינען געבליבען גאַנץ?

אויפגאַבע נומער 4

אַ שנעק האָט געדאַרפט אַרויף אויף אַ באַרג. דער באַרג איז געווען 20 פוס הויך. פאַר אַ טאָג צייט קריכט דער שנעק אַרויף 4 פוס, פאַר דער נאַכט גליטשט ער זיך צוריק אַראָפּ אויף 3 פים. אין וויפיל טעג אַרום וועט דער שנעק זיין אויפ'ן שפּיץ באַרג?

אַריפמאָגראַף

שטעלט אויס די ציפערן 1, 2, 3, 4, 5 אין פינף שורות איינע אונטער דער אַנדערער, אַזוי אַז אין אַלע ריכטונגען, פון וואַנען מ'זאָל ניט אָנהייבען ציי־לען, זאָל אויסקומען 15.

(אַריינגעגעבען פון אַלטע קאַפּלאַן, קל. ב־2, האַרלעמער אַר. רינג שול).

ענטפערס צו די פראַגעס אין נומער 4.

ענטפער אויף שאַראַדע נום. 3:

שטערנבער.

עס האָבען געטראָפען: מערי בערסאָן, שלמה גינז־בערג, מאַקס כהן, סילי האָלצמאַן, נו־יאָרק.

ענטפער אויף אויפגאַבע נום. 1:

פילט אָן אַ פיר־קוואָרטיגע. גיסט אָפּ פון איר אַ דריי־קוואָרטיגע. בלייבט 1 קוואָרט. גיסט אויס די דריי־קוואָרטיגע צוריק אין פעסעל און גיסט אין איר אַריין די קוואָרט וויין, וואָס איז געבליבען אין דער פיר־קוואָר־טיגער. פילט נאָכדעם אָן די פיר־קוואָרטיגע, וועלען איןביידע מעסטלעך זיין 5 (1+4) און אין פעסעל וועט בלייבען 5.

געטראָפען: סעם טיראַנסקי, וו. פיינבוים, שלמה גינזבערג, מאַקס כהן (ניו־יאָרק).

ענטפער אויף אויפגאַבע נום. 2:

פילט אָן אַן 8־קוואָרטיגע און גיסט אַריין אין דער 13־קוו., פילט מען זי ווידער אָן און מען דערגיסט פון איר די 13־קוו.; בלייבט אין דער 8־קוואָרטיגער דריי קוואָרט. גיסט אַריין צוריק אין פאַס די 13־קוואָרטיגע און גיסט אין איר אַריין די 3 קוואָרט, וואָס זיינען גע־בליבען אין דער 8־קוואָרטיגער. ווען מען וועט נאָך אַמאָל אָנפילען די 8־קוו. און אַריינגיסען אין דער 13־קוו., וועט דאָ זיין 11 קוואָרט (3+8) און אין פאַס 9, אַזוי ווי די אויפגאַבע פאָדערט.

געטראָפען: יוסף קויפמאַן (פילאַדעלפיע), שלמה גינזבערג, וו. פיינבוים, מאַקס כהן, סעם טיראַנסקי (נו־יאָרק).

אַ שווערע פּראָבלעם

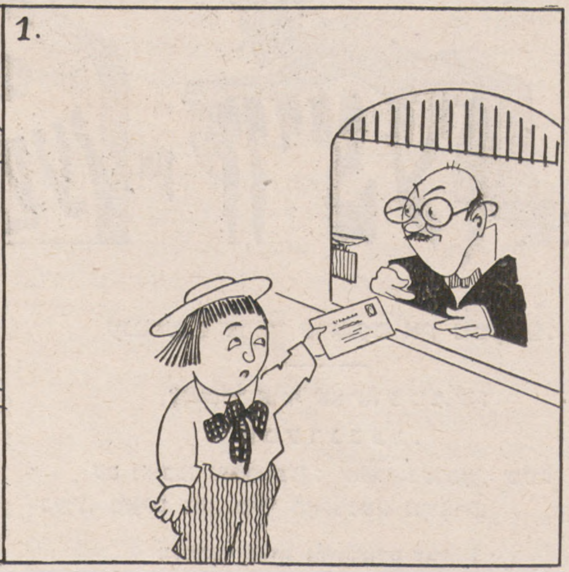

בעני: מיסטער, שיקט אוועק דעם בריף.

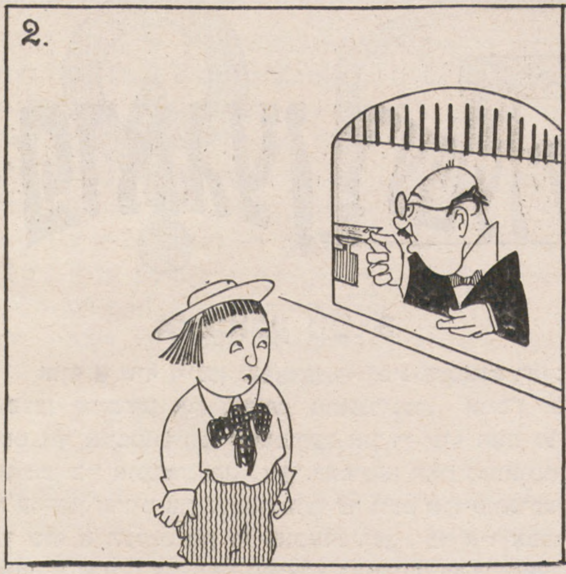

פּאָסטמייסטער: מיר וועלן אים פריער אָפּוועגן.

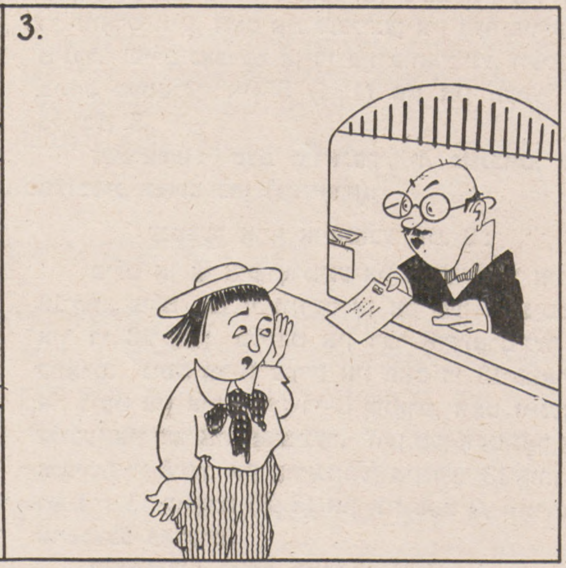

פּאָסטמייסטער: דער בריף, אינגעלע, איז צו שווער.
מ׳דאַרף אַרויפקלעפּן נאָך אַ מאַרקע.

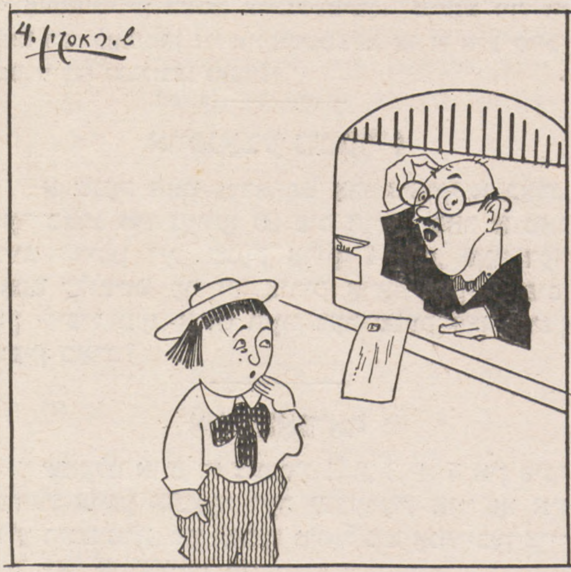

בעני: אַז איך וועל אַרויפקלעפּן נאָך אַ מאַרקע,
וועט דאָך דער בריף נאָך שווערער ווערן!

לעזט און פֿאַרשפּרייט דאָס

קינדערלאַנד

אַ מאָנאַטליכער אילוסטרירטער זשורנאַל פֿאַר קינדער, קליינע און דערוואַקסענע. אַרויסגעגעבען פֿון דעם בילדונגס-דעפּאַרטמענט פֿון אַרבעטער-רינג.

רעדאַגירט פֿון י. ב. ביילין, י. ל. דראַגונסקי און י. שטיינבוים.

פֿינף נומערן שוין דערשינען

פֿון די פֿינף נומערן קען מען שוין זעהן, אַז די בעסטע קרעפֿטען אין דער אידישער קינדער-ליטעראַטור נעמען אין אים אַן אַנטייל. ביז איצט האָבען זיך אין אים באַטייליגט:

ל. אַבראַמאָוויטש, מ. באָגדאַנסקי, י. ב. ביילין, בן-שמואל, נפֿתּלי גראָס, י. ל. דראַגונסקי, ל. ק. האָפֿמאַן, ז. וויינפּער, אַ. ווילנער, אַ. ש. זאַקס, מאָריס זאַרודין, י. חייקין, ש. טאַטאַרטשוק, מ. טוזמאַן, נחום יוד, ל. לאַקסאָן, ל. מאַגיסטער, ק. מרמר, א. מייזעל, י. נאַגעל, אלי על׳ין, מ. פּאָזנער, י. פּיראָזשניקאָף, מ. קאָרמאַן, יצחק קאַצענעלסאָן, יעקב קרעפּליאַק, י. קיסין, מ. רודענסקי, פּ. רינדער, י. ראָנטש.

אַ חוץ דעם זיינען געווען איבערזעצונגען פֿון ד'אַמיטשיס, הענדריק-וואַן-לון, מאַמין-סיביריאַק, קאַליל-גיבראַן און פֿון עזאָפּ.

שרייבט אים אויס אויף אַ גאַנץ יאָר! מאַכט אויס אַ מאָני-אָרדער פֿאַר $1.50 צו דעם אָרדער פֿון WORKMEN'S CIRCLE אָדער 80 סענט פֿאַר אַ האַלב יאָר.

אַדרעסירט:

Arbeiter Ring Educational Dept.

175 E. Broadway New York

איז אייער פאָטער אַ מיטגליעד פון אַרבייטער רינג ?

אויב ניט, דערמאָנט אים, אַז ס'איז פאַראַן אַ גרויסער אידישער אַרבייטער אָרדען, וואו יעדער אידישער אַרבייטער געפינט אַ פריינדליכע סביבה, ברידערליכע שטיצע אין דער צייט פון אַ קראַנקהייט, פאַרזאָרגונג פון דער פאַמיליע אין פאַל פון טויט; אַ שול פאַר זיינע קינדער, בילדונגס-מיטלען פאַר אים אַליין; ביכער, לעקציעס, א. ד. ג. אַ סאַניטאַריום פאַר לונגען-קראַנקע מיטגלידער.

82 טויזענד מיטגלידער האָט שוין דער אָרדען. 42 אידישע קינדער-שולען האָט ער שוין געגרינדעט און צעהנדליגע האַלט ער אין גרינדען.

איצט גיט ער אַרויס אַ זשורנאַל פאַר די קינדער און פאַרשידענע ביכער צום לייענען סיי פאַר די קינדער, סיי פאַר דערוואַקסענע.

זאָל יעדער דערוואַקסענער אידישער אַרבייטער זיך אָנשליסען אָנ'ם אָרדען !

קינדער, וואָס טוט איר פאַר אייער לאַנד, פאַר אייער „קינדערלאַנד"?

איר לעזט די שיינע מעשות און לידער פון אייער זשורנאַל, איר פאַרוואונדערט זיך איבער די פאַרשידענע פראַגען, רעטענישען און וויצען, איר באַטראַכט די בילדער און אילוסטראַציעס, וואָס איר געפינט דאָרט, און איר דערוויסט זיך דורך דעם זשורנאַל פאַרשידענע אינטערעסאַנטע נייעס — פאַרוואָס זעט איר ניט, אַז אַלע אייערע פריינט זאָלען לעזען דעם זשורנאַל ?

דערציילט זיי וועגען דעם, וואָס איר לייענט אין „קינדערלאַנד". פרעגט זיי, אפשר ווילען זיי אויסשרייבען דעם זשורנאַל ? דערקלערט זיי וואו זיי קענען אים באַקומען. אָרגאַניזירט זיך אין קינדערלאַנד-קלובען און אַרבעט פאַר אייער לאַנד, פאַר אייער „קינדערלאַנד".

אַדרעסירט :

KINDERLAND, 175 East Broadway, 8th floor, New York